

Què hem après aquest any?

Projectes de recerca en ciències socials

l'Observatori Social

Crèdits

**L'Observatori Social
de la Fundació "la Caixa"**

Fundació "la Caixa", 2025
Avinguda Diagonal, 621-629, torre II
08028 Barcelona

DL: B 11940-2025

Disseny gràfic:
www.bernatfont.com

Disseny d'imatges:
La Diferencia
www.ladiferencia.tv

La Fundació "la Caixa" no s'identifica
necessàriament amb l'opinió dels
autors d'aquesta publicació.

Índex

5 Benestar emocional en infants amb trastorns del neurodesenvolupament i les seves famílies

Mari Aguilera i Oriol Verdaguer-Ribas, Universitat de Barcelona; Nadia Ahufinger, Universitat Oberta de Catalunya, i Ernesto Guerra, Universitat de Xile, amb la col·laboració de l'Associació Catalana de Dislèxia i l'Associació de Famílies amb Dificultats d'Aprenentatge a Catalunya

6 Les beques de menjador milloren els resultats acadèmics en llengua catalana

Sara Ayllón, Departament d'Economia, Universitat de Girona, IZA i EQUALITAS, i Samuel Lado, Departament d'Economia, Universitat de Girona i EQUALITAS

7 L'esperança i la preocupació impulsen l'acció climàtica entre els joves espanyols

Anne-Marie Ballegeer, Enzo Ferrari Lagos, Rebeca Ferreira Corchero, Diego Corrochano Fernández i Camilo Ruiz Méndez, Universitat de Salamanca

8 L'estil de comunicació dels professors influeix en el consum digital dels alumnes

Daniel Barredo Ibáñez, Universitat de Màlaga, i Lucía Caro Castaño, Ana Merchán i Silvia Vega, Universitat de Cadis

9 Anàlisi de les polítiques d'inclusió social d'Espanya mitjançant avaluacions aleatoritzades

Samuel Bentolila, Centre d'Estudis Monetaris i Financers, i Ana García-Hernández i Inés Torres-Rojas, J-PAL Europa

10 La filantropia a Espanya i Portugal

Beth Breeze, Centre de Filantropia de la Universitat de Kent, i Maria Gutiérrez-Domènech, l'Observatori Social de la Fundació "la Caixa"

11 Estratificació social i integració dels immigrants

Andrés F. Castro Torres, Centre d'Estudis Demogràfics, i Carlos Ruiz-Ramos, Universitat Autònoma de Barcelona

12 L'educació a l'ombra a la península Ibèrica

Bruno P. Carvalho, Pedro Freitas, Susana Peralta, Francisco M. Pereira, Juan Carlos Rodríguez i Mercedes Esteban Villar

13 Els incentius financers impulsen la natalitat a llarg termini?

Lidia Cruces i F. Javier Rodríguez Román, Goethe Universität Frankfurt

14 Llars en transformació a Espanya i Portugal

Albert Esteve, Juan Galeano i Jesús García, CED

15 Actituds i emocions dels espanyols en relació amb l'emergència climàtica

Cintia Díaz-Silveira, URJC; María Luisa Vecina, Universitat Complutense; María Alonso-Ferres, Universitat de Granada, i Francisco Burgos, URJC

16 Bretxes de gènere en la valoració de les condicions laborals

Lídia Farré, CSIC; Marta Curull, Universitat de Barcelona; Laia Maynou, Universitat de Barcelona, i Libertad González, Universitat Pompeu Fabra i BSE

17 Desigualtats entre els adolescents en l'accés i l'exposició als espais verds urbans

Marco Garrido-Cumbrera, Alicia González-Marín i José Correa-Fernández, Health & Territory Research (HTR), Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, Universitat de Sevilla

18 L'estigmatització i la discriminació com a factors de vulnerabilitat en l'adolescència

Clara González Sanguino, Jairo Rodríguez Medina, Alba Ayuso Lanchares, Elena Betegón Blanca i María Jesús Iruñia Muñiz, Universitat de Valladolid

19 Percepció social del risc d'incendis forestals a Espanya: factors socioeconòmics, exposició al risc i experiències

Elena Górriz, Centre de Tecnologia Forestal de Catalunya

20 Percepcions i actituds de la població cap al decreixement com a estratègia per mitigar el canvi climàtic

María D. López-Rodríguez, Antonia Lozano Díaz, Rubén Rodríguez Puertas, Juan M. Bellido Cáceres i Juan S. Fernández Prados, Universitat d'Almeria, i Rosenberg Franco, Pontifícia Universitat Catòlica de Xile

21 Com la proximitat urbana transforma la vida quotidiana a cinc ciutats espanyoles

Oriol Marquet, Serena Mombelli, Monika Maciejewska, Marta-Beatriz Fernández-Núñez, Laia Mojica, Jerònia Cubells i Carme Miralles-Guasch, Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona

22 Ús de models estadístics per combatre la violència de gènere

David Moriña, Amanda Fernández-Fontelo i Pere Puig, Universitat Autònoma de Barcelona; Isabel Millán i Víctor Alonso-Lara, Universitat de Barcelona, i Pere Toran, Meritxell Gómez-Maldonado i Gemma Falguera, Institut Universitari d'Investigació en Atenció Primària

Índex

23 L'impacte de les noves tecnologies en la desigualtat salarial a Espanya

Juan César Palomino, Universitat Complutense de Madrid, INET Oxford, ICAE i EQUALITAS; Juan Gabriel Rodríguez, Universitat Complutense de Madrid, ICAE, EQUALITAS i CEDESOG; Pedro Salas-Rojo, CUNEF University, International Inequalities Institute (LSE) i EQUALITAS, i Raquel Sebastián, Universitat Complutense de Madrid, ICAE i EQUALITAS

24 Com ens estem adaptant al canvi climàtic a Espanya?

Angel Perni i Laura Riesgo, Departament d'Economia, Mètodes Quantitatius i Història Econòmica, Universitat Pablo de Olavide, Sevilla

25 Salut i mortalitat a Espanya: claus per comprendre la paradoxa de gènere

Tim Riffe, Rustam Tursun Zade, Ainhoa Alustiza, Anna Barbuscia i Amaia Bacigalupe, Universitat del País Basc

26 Conductes suïcides entre els joves estudiants de Catalunya: factors de risc i protecció

Regina Vila-Badia, Arnau Carmona, Queralt Sales, Jordi Mestres, Ariadna Corbella, Alícia Colomer i Judith Usall, Parc Sanitari Sant Joan de Déu

27 Factors de protecció i benestar davant el suïcidi juvenil

Arnau Carmona, Regina Vila Badia, Queralt Sales, Jordi Mestres, Ariadna Corbella, Alícia Colomer i Judith Usall, Parc Sanitari Sant Joan de Déu

28 El trasllat a zones més contaminades provoca un augment de pes en els infants?

Martine Vrijheid i Sarah Warkentin, ISGlobal

Benestar emocional en infants amb trastorns del neurodesenvolupament i les seves famílies

Aquesta recerca té com a objectiu analitzar l'impacte emocional que els trastorns del neurodesenvolupament tenen en els infants i les seves famílies. Hi han participat prop de 300 famílies de Catalunya amb infants d'entre 6 i 12 anys, tant amb trastorns del neurodesenvolupament (trastorn del desenvolupament del llenguatge, dislèxia, discalculia i trastorn per dèficit d'atenció i hiperactivitat, entre altres) com sense.

Els resultats posen de manifest que els infants amb aquests trastorns presenten més patiment emocional, manifestat en símptomes internalitzants, com ara depressió i ansietat, així com símptomes externalitzants, com ara agressivitat, que els infants típics. A més, quan hi ha més d'un diagnòstic, els problemes en les relacions socials i les dificultats atencionals s'agregen, efecte que és especialment marcat en el cas de les nenes.

Pel que fa a les famílies, les que tenen fills amb diversos diagnòstics refereixen nivells més elevats de malestar emocional, incloent-hi ansietat, depressió i estrès. Respecte a la competència emocional, s'observa que aquests infants tenen més dificultats per regular les emocions, cosa que es tradueix en més irritabilitat, rebequeries i canvis sobtats de l'estat emocional. Les famílies, per la seva banda, expressen dificultats per acceptar les seves emocions i per mantenir les activitats quotidianes quan se senten desbordades. Aquests resultats posen de manifest la necessitat d'una mirada integral que incorpori el benestar emocional en l'avaluació i la intervenció.

Mari Aguilera i Oriol Verdaguer-Ribas, Universitat de Barcelona; Nadia Ahufinger, Universitat Oberta de Catalunya, i Ernesto Guerra, Universitat de Xile, amb la col·laboració de l'Associació Catalana de Dislèxia i l'Associació de Famílies amb Dificultats d'Aprenentatge a Catalunya

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Connecta, 2021

1

Les famílies amb infants amb trastorns del neurodesenvolupament indiquen que, en comparació amb els infants que no tenen aquests diagnòstics, els seus fills experimenten més malestar emocional, expressat per mitjà de símptomes de depressió, ansietat i conductes agressives.

2

Quan els infants tenen més d'un diagnòstic, el seu patiment emocional i el de les seves famílies s'incrementa significativament.

3

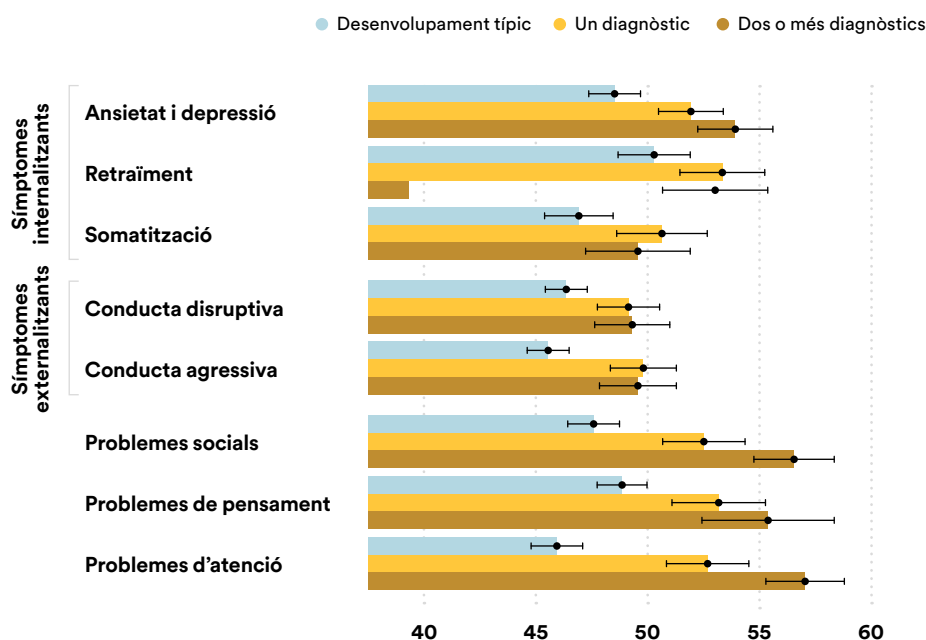
Les nenes que presenten dos o més diagnòstics de trastorns del neurodesenvolupament mostren, de manera significativa, més malestar emocional que els nens.

4

S'observen dificultats en la regulació emocional tant en els infants com en els seus progenitors. Els menors amb trastorns del neurodesenvolupament presenten dificultats per gestionar les emocions, i les seves famílies presenten dificultats per acceptar les emocions.

El grau de malestar emocional està relacionat amb el nombre de trastorns

Malestar emocional en infants amb trastorns del neurodesenvolupament en funció del nombre de diagnòstics i en infants amb desenvolupament típic mesurat

Nota: les barres negres mostren els intervals de confiança de cada mitjana. Només quan els intervals de dos grups no se superposen es considera que les diferències entre ells són estadísticament significatives. A l'eix horitzontal es pot observar la puntuació estandaritzada de cadascun dels símptomes psicològics avaluats, i a l'eix vertical, el tipus de símptomes psicològics.

Font: elaboració pròpia.

Les beques de menjador milloren els resultats acadèmics en llengua catalana

Aquest estudi avalua l'impacte causal de les beques de menjador en els resultats educatius de la infància a Barcelona. Cada curs acadèmic, més de 40.000 infants (al voltant del 25% del total) són beneficiaris del programa de beques. Els resultats indiquen que les beques van més enllà de subministrar un àpat durant la jornada escolar: permeten que alumnes vulnerables tinguin l'oportunitat de passar més temps a l'escola, compartint-hi temps d'oci amb infants lingüísticament més competents, d'entorns socioeconòmics més avantatjats i dels quals poden aprendre.

Sara Ayllón, Departament d'Economia, Universitat de Girona, IZA i EQUALITAS,
i Samuel Lado, Departament d'Economia, Universitat de Girona i EQUALITAS

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2022

1

Els alumnes beneficiaris d'una beca de menjador parcial –equivalent al 70% del cost del menú diari– obtenen més bons resultats a l'examen de competències bàsiques de català que els que la sol·liciten però no l'obtenen.

2

Les notes de català també són més altes entre els infants beneficiaris en els cursos acadèmics en què se'ls concedeix la beca total –equivalent al 100% del cost del menú diari–, en comparació amb les obtingudes per aquests mateixos alumnes en cursos acadèmics en què només se'ls concedeix la beca parcial.

3

El perfil de l'alumne que més es beneficia del programa de beques és el d'un infant que assisteix a una escola gran i de baixa complexitat, en què comparteix el dia a dia amb infants d'entorns socioeconòmics més avantatjats.

4

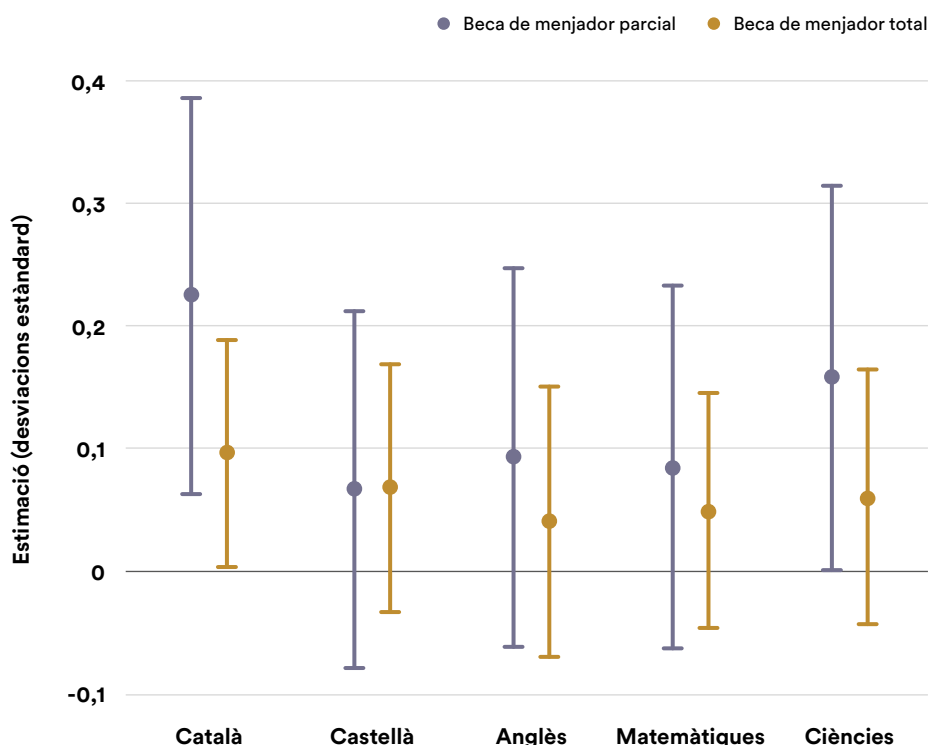
Les beques de menjador permeten als alumnes beneficiaris passar més temps a l'escola, i s'afavoreixen així la socialització i la interacció amb companys que parlen català de manera habitual. Aquest intercanvi facilita la millora de la competència lingüística en català dels infants en situació de vulnerabilitat.

5

Els alumnes beneficiaris també mostren nivells més elevats de benestar subjectiu, sobretot pel que fa a la satisfacció amb els companys de classe i la vida estudiantil.

Les beques de menjador milloren els resultats acadèmics en llengua catalana

Impacte de les beques de menjador en els resultats de les proves de competències bàsiques de sisè de primària i en les notes anuals

Nota: les línies verticals representen intervals de confiança del 95%.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Consorci d'Educació de Barcelona i del Departament d'Educació.

L'esperança i la preocupació impulsen l'acció climàtica entre els joves espanyols

Esdeveniments climàtics recents, com les onades de calor, les inundacions i les sequeres, demostren que els fenòmens extrems tenen un impacte directe i immediat en la societat. A més, el canvi climàtic també genera efectes indirectes i menys evidents. Enquestes globals revelen que els nivells de preocupació pels efectes de l'escalfament global estan augmentant, sobretot entre la població jove. Els mateixos científics que alerten sobre la gravetat de la crisi climàtica, tanmateix, també llancen missatges d'esperança quan assenyalen que encara som a temps de mitigar-ne molts dels efectes si actuem de manera adequada. En aquest estudi s'analitzen la preocupació i l'esperança associades al canvi climàtic entre persones joves i com aquestes influeixen en les accions personals quotidianes. Amb aquest objectiu, es van enquestar 1.404 espanyols d'entre 16 i 40 anys.

Els resultats mostren un elevat nivell de preocupació. Es va identificar una correlació entre preocupació i esperança, cosa que indica que les persones preocupades també tenen esperança. Es van identificar tres grups ben diferenciats segons el nivell de preocupació i esperança. Els enquestats que van declarar que estaven molt preocupats però esperançats es caracteritzaven per tenir més coneixement sobre el problema i també per dur a terme certes accions climàtiques amb més freqüència.

Anne-Marie Ballegeer, Enzo Ferrari Lagos, Rebeca Ferreira Corchero, Diego Corrochano Fernández i Camilo Ruiz Méndez, Universitat de Salamanca

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Flash per donar suport a projectes sobre l'impacte social del canvi climàtic

1

La preocupació i l'esperança coexisteixen entre els espanyols: el 50% dels enquestats manifesta nivells alts de totes dues.

2

Les persones que combinen preocupació i esperança tenen més coneixement sobre el canvi climàtic, amb una puntuació mitjana de 6,3 sobre 10, en comparació amb les que informen d'un nivell baix de preocupació i esperança, que tenen una puntuació mitjana de 4,6 sobre 10.

3

Els participants menors de 25 anys mostren menys preocupació. Així mateix, els menors de 25 anys tenen una puntuació mitjana de 6 sobre 10 en acció climàtica, lleugerament més baixa que la resta de participants (puntuació de 6,3).

4

El nivell mitjà de confiança en els científics (7,26 sobre 10) és més alt que el nivell de confiança en els polítics (6 sobre 10). Així mateix, les persones amb nivells més alts de preocupació i esperança mostren una confiança més elevada en els científics.

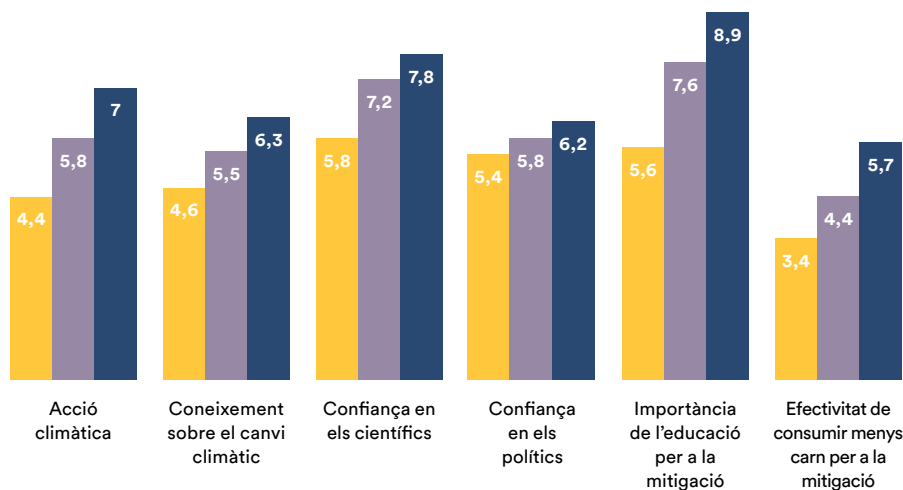
5

Educar sobre el canvi climàtic es considera una acció efectiva per combatre aquest problema, amb una puntuació d'entre 5,5, per als enquestats amb nivells baixos de preocupació i esperança, i 8,8, per als enquestats amb nivells alts de preocupació i esperança. Consumir menys carn es considera menys efectiu, amb puntuacions d'entre 3,4 i 5,7.

El nivell de preocupació i esperança divideix els participants en tres grups

Les persones amb nivells elevats de preocupació i esperança tenen més coneixement sobre el canvi climàtic i duen a terme més accions proambientals

Nivell de preocupació: ● Baix ● Mitjà ● Alt

Font: elaboració pròpia a partir de dades de les enquestes del projecte EmoClimateSpain.

L'estil de comunicació dels professors influeix en el consum digital dels alumnes

A l'hora de considerar l'impacte dels continguts digitals, cal tenir en compte el benestar propi, el dels altres i l'impacte en l'entorn. Factors com l'edat, la formació o la vulnerabilitat individual o social poden influir en com es consumeixen aquests continguts. En el cas dels menors d'edat, a més de l'entorn familiar i social, el centre educatiu pot ser un àmbit decisiu per incentivar una relació més responsable amb els continguts digitals.

En aquest estudi s'analitzen els resultats d'una enquesta feta a 804 infants espanyols d'entre 10 i 15 anys centrada en el concepte de comunicació pedagògica positiva i enfocada al reforç de l'aprenentatge. Els resultats mostren dues tendències principals: d'una banda, els menors que perceben una comunicació més positiva amb els seus docents tendeixen a consumir més sovint continguts relacionats amb el sentit de la vida, la cultura, l'educació i el suport social. De l'altra, els que informen d'interaccions menys positives tendeixen a consumir més sovint continguts sensacionalistes o violents i a participar més en les xarxes socials digitals.

Aquests resultats subratllen el paper clau del professorat, ja que els docents poden oferir activament eines emocionals i cognitives per interpretar els espais en línia i construir una relació segura i conscient amb els continguts mediàtics.

Daniel Barredo Ibáñez, Universitat de Màlaga, i Lucía Caro Castaño, Ana Merchán i Silvia Vega, Universitat de Cadis

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Flash per donar suport a projectes sobre infantesa i vulnerabilitat

1

El 77% dels infants espanyols de 10 a 15 anys consideren que la comunicació pedagògica que reben és positiva o més aviat positiva. Un 23% dels enquestats perceben una comunicació pedagògica menys positiva per part dels seus professors.

2

Les xarxes socials digitals són l'espai on més temps passen els menors. Un 63,5% afirmen que hi llegeixen publicacions sovint o molt sovint. Un 35,2% diuen que veuen sèries o pel·lícules amb contingut violent de manera regular.

3

Les dades mostren una tendència clara: quan els infants perceben una comunicació més positiva amb els professors, tendeixen a utilitzar menys les xarxes socials digitals i a consumir continguts de manera més responsable.

4

Aquesta mateixa percepció positiva també es relaciona amb el tipus de continguts que veuen. Els que perceben una comunicació més positiva amb els docents consumeixen més programes que promouen el suport social (10%), continguts que aborden el sentit de la vida (7,3%) o sèries amb un enfocament cultural i educatiu (7,3%), en comparació amb el 8,5%, el 5,6% i el 5,6%, respectivament, dels que perceben una comunicació pitjor amb els professors.

5

Aquests resultats apunten a una conclusió clau: la influència del professorat acaba transcendint l'espai de l'aula.

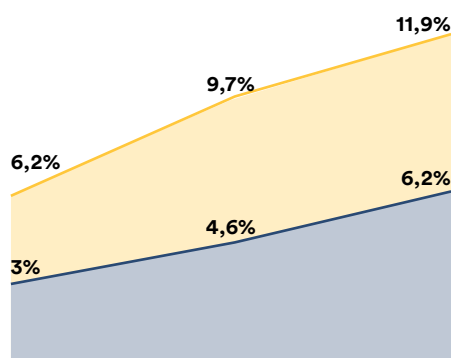

La comunicació pedagògica positiva es relaciona amb un consum digital més responsable

Tipus de comunicació pedagògica i consum de continguts en mitjans digitals, amb associacions significatives segons el coeficient de khi quadrat

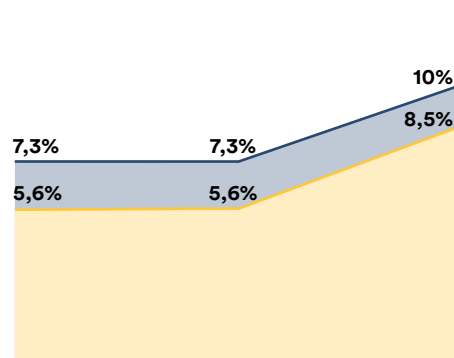
- Comunicació pedagògica **més** positiva
- Comunicació pedagògica **menys** positiva

Consum mediàtic de risc freqüent o molt freqüent

Veure notícies sobre morts violentes
Veure sèries o pel·lícules d'acció amb contingut violent
Jugar a videojocs de contingut violent

Consum mediàtic responsable freqüent o molt freqüent

Veure programes que promouen les raons de viure
Veure sèries o pel·lícules de contingut cultural o educatiu
Veure programes que promouen el suport social

Anàlisi de les polítiques d'inclusió social d'Espanya mitjançant avaluacions aleatoritzades

Espanya fa anys que s'enfronta a desafiaments persistents en la lluita contra la pobresa i l'exclusió social. El 2021, el Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions va engegar el Laboratori de Polítiques d'Inclusió per avaluar l'eficàcia de 32 polítiques d'inclusió social que complementen l'ingrés mínim vital (IMV) i estan orientades als col·lectius vulnerables. Es tracta d'una iniciativa pionera per la seva escala i ambició, la col·laboració entre els tres nivells de govern i diverses organitzacions no governamentals, i el seu compromís amb una avaluació rigorosa mitjançant una aliança amb l'àmbit acadèmic. Gràcies a l'ús d'avaluacions aleatoritzades s'han obtingut dades empíriques sobre intervencions en matèria d'ocupació i emprenedoria, suport social i accés a prestacions socials, educació, competències digitals, i polítiques d'habitatge i energia. Les avaluacions han revelat impactes significatius en els participants, i aspiren a fomentar, a Espanya, una cultura de disseny de polítiques públiques basada en l'evidència empírica.

Samuel Bentolila, Centre d'Estudis Monetaris i Financers,
i Ana García-Hernández i Inés Torres-Rojas, J-PAL Europa

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2022

1

Espanya és el quart país de la Unió Europea amb un índex més elevat de pobresa i exclusió social: el 24,5%. Entre els menors de 16 anys, aquest percentatge es dispara fins al 34,7%.

2

El Laboratori de Polítiques d'Inclusió va dur a terme 32 avaluacions aleatoritzades que van comportar una inversió de 212 M€, amb 175.662 beneficiaris directes i indirectes arreu del país.

3

La col·laboració entre governs, organitzacions no governamentals i investigadors acadèmics en va garantir el rigor científic i una implementació eficaç.

4

Un programa dissenyat per reduir la bretxa educativa entre els joves d'ètnia gitana es va traduir en progressos notables en els resultats de les proves estandarditzades, va millorar les aspiracions educatives dels alumnes i va incrementar notablement la implicació dels progenitors en l'educació dels fills.

5

El suport personalitzat a l'ocupació per a persones amb discapacitats intel·lectuals i del desenvolupament va contribuir a millorar-ne la taxa d'ocupació, el nombre d'hores treballades, la quantitat de contractes signats i la participació en activitats formatives. També en va incrementar la inclusió social, el benestar i la implicació en activitats de voluntariat.

El Laboratori de Polítiques d'Inclusió: l'impacte mesurat de les polítiques socials a Espanya

Distribució territorial dels participants en les 32 avaluacions aleatoritzades dutes a terme

Font: Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions.

Els quatre grups objectiu més destacats (% de projectes)

Infants i joves	35%
Dones	18%
Aturats	15%
Migrants	12%

Les quatre dimensions amb més impacte en els resultats (% de projectes)

Educació i formació	88%
Suport social	71%
Ocupabilitat	65%
Competències digitals	56%

La filantropia a Espanya i Portugal

Actituds i comportaments socials

Aquest informe se centra en el coneixement, les actituds socials i el comportament filantròpic a les societats espanyola i portuguesa. S'ofereix una visió general del tema de la filantropia: què és, qui implica, com ha anat canviant amb el temps, com es relaciona amb el govern i els negocis, quina funció té, quines aportacions rellevants fa i quines són les seves febleses. S'explica que la filantropia exerceix un paper únic a l'hora de cobrir necessitats que no cobreix –almenys de moment– l'estat o el mercat, i que permet que els donants comparteixin els seus recursos sobrers per al bé comú, per millorar la societat i per fer millor les coses i expressar solidaritat amb els seus conciutadans. Després d'observar que donar diners, fer voluntariat i ajudar desconeguts són activitats comunes per a tothom, però que manquen dades sòlides i recents sobre la filantropia a Espanya i Portugal, es presenten els resultats d'una enquesta encarregada recentment. Aquestes dades demostren que els comportaments filantròpics són comuns i es consideren positius, amb algunes variacions interessants entre tots dos països i entre persones de grups d'edat, gèneres i nivells educatius diferents.

Beth Breeze, Centre de Filantropia de la Universitat de Kent, i Maria Gutiérrez-Domènech, l'Observatori Social de la Fundació "la Caixa"

l'ObservatoriSocial

Recerca de l'Observatori Social de la Fundació "la Caixa" en col·laboració amb el Centre de Filantropia de la Universitat de Kent

1

Les tres paraules més esmentades per definir *filantropia* a Espanya i Portugal van ser *ajuda*, *amor* i *humanitat*.

2

A Espanya, les tres organitzacions filantròpiques més esmentades van ser la Fundació "la Caixa", la Creu Roja i Càritas, i a Portugal, la UNICEF, la Fundação Calouste Gulbenkian i la Cruz Vermelha.

3

A tots dos països, l'opinió sobre la filantropia és bastant favorable, tot i que hi ha una certa desconfiança cap als filantrops. Els entrevistats prefereixen que el Govern, i no pas les organitzacions benèfiques, sigui el responsable de satisfer les necessitats de la societat.

4

El suport a organitzacions benèfiques és habitual: el 39% dels entrevistats a Espanya i el 43% a Portugal han ofert temps voluntari, mentre que el 59% a Espanya i el 65% a Portugal han fet almenys un donatiu en l'últim any.

5

La salut és, amb diferència, la màxima prioritat a tots dos països: tres quarts parts dels entrevistats la consideren una qüestió urgent. Això és coherent amb el fet que la salut també és la causa que rep més temps i diners.

6

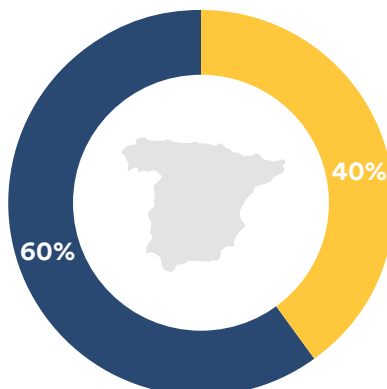
Si bé els enquestats reporten un nivell de solidaritat de la societat no gaire alt –una mitjana de 6–, les xifres reals de participació en una varietat d'actes prosocials mostren que en la seva vida diària les persones són més filantròpiques del que potser es pensen.

La societat sap què és la filantropia?

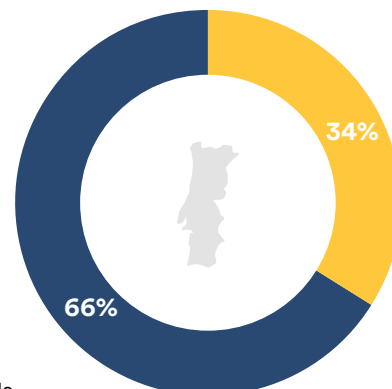
El 60% de la mostra d'Espanya i el 66% de la de Portugal afirma que sap què és la filantropia

Espanya

Portugal

● Sí ● No

Estratificació social i integració dels immigrants

A partir de dades representatives a escala nacional de 223.568 adults, s'identifiquen sis classes socials. Aquestes dades permeten visibilitzar els patrons de desigualtat i explorar la manera com els (des)avantatges socials i econòmics conformen les classes socials a Espanya. S'examina, a més, com s'integren els immigrants en aquestes classes socials tenint en compte les diferències observades segons la regió del món de la qual procedeixen i si són immigrants de primera o de segona generació. Els resultats mostren desigualtats significatives entre els ciutadans nascuts a Espanya, els immigrants i els seus fills, i que cada grup experimenta aquestes desigualtats d'una manera diferent.

Andrés F. Castro Torres, Centre d'Estudis Demogràfics,
i Carlos Ruiz-Ramos, Universitat Autònoma de Barcelona

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2022

1

Les classes alta i mitjana-alta representen el 33% de la població a Espanya, mentre que les classes mitjana i mitjana-baixa en constitueixen el 24%.

2

Els immigrants conformen el 16% de la població estudiada i són presents en totes les classes socials, tot i que en una proporció més o menys alta segons la regió d'origen. L'excepció són els africans, que es troben exclosos de les classes alta i mitjana-alta i estan sobrerrepresentats en les classes baixa i molt baixa.

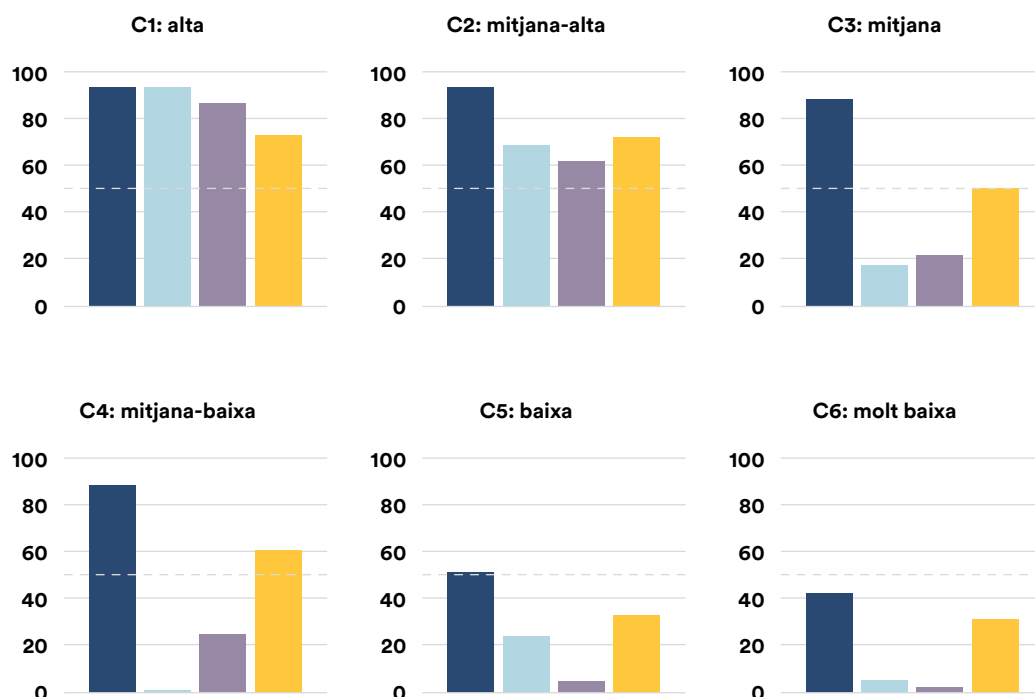
3

Hi ha una proporció significativa de la població nascuda a Espanya en les classes baixa (77%) i molt baixa (63%), fet que significa que la desigualtat social afecta de forma diferent la població nascuda a Espanya i la nascuda a l'estranger.

Més del 75% dels enquestats de classe alta tenen feina, educació terciària, ingressos elevats i un habitatge en propietat sense càrregues financeres

Comparativa dels avantatges i desavantatges socioeconòmics de les diferents classes socials entre els adults de 35 a 54 anys a Espanya, el 2021

- Ocupació
- Educació superior
- Ingressos elevats
- Habitatge en propietat

L'educació a l'ombra a la península Ibèrica

Les classes privades, sovint anomenades «educació a l'ombra», s'han convertit en una eina clau per personalitzar l'aprenentatge i atendre les necessitats individuals dels estudiants, sobretot en contextos en què l'ensenyament tradicional no aconsegueix cobrir totes les mancances. En països com Portugal i Espanya, aquesta pràctica és comuna entre famílies que busquen ajudar els seus fills a superar dificultats d'aprenentatge o preparar-los per a exàmens importants. Per això, comprendre i mesurar aquest mercat resulta essencial per abordar les desigualtats educatives.

El 2024, es van fer enquestes nacionals representatives a tots dos països: 2.400 llars a Portugal i 2.500 a Espanya. Aquestes enquestes van permetre analitzar el mercat de les classes privades des d'una perspectiva sociodemogràfica. Els resultats mostren que els estudiants amb baix rendiment acadèmic, problemes de conducta o necessitats educatives especials són significativament més propensos a rebre classes particulars. Això indica que les famílies utilitzen les classes privades com a suport davant reptes educatius específics.

Bruno P. Carvalho, Pedro Freitas, Susana Peralta, Francisco M. Pereira, Juan Carlos Rodríguez i Mercedes Esteban Villar

l'ObservatoriSocial

Recerca de l'Observatori Social en col·laboració amb la Fundación Europea Sociedad y Educación i la Nova School of Business and Economics

1

Les classes privades són més comunes a Espanya (25%) que a Portugal (20,1%), i l'ús d'aquestes augmenta significativament en l'educació secundària superior, en què aproximadament un de cada tres estudiants rep suport extern. Aquest patró reflecteix la importància que les famílies atorguen a aquesta etapa educativa, que precedeix l'entrada a la universitat, i suggereix una dependència creixent de les classes particulars com a eina per assegurar l'èxit acadèmic en moments decisius.

2

A Portugal, la classe particular més sol·licitada és matemàtiques (68,4%), seguida de la llengua materna (portuguès, 45,8%). A Espanya, el lideratge el té l'anglès (52,7%), mentre que les matemàtiques ocupen el segon lloc (40,2%). Aquesta diferència pot estar relacionada amb les prioritats educatives nacionals i amb la pressió per accedir a carreres STEM, en què les matemàtiques tenen un paper central.

3

Un historial de baix rendiment (com haver suspès una assignatura o haver repetit curs) es correlaciona amb taxes més altes de classes particulars (per exemple, 33,5% en comparació amb 19,9% entre els alumnes que no han suspès mai a Portugal; 29,6% en comparació amb 24,8% a Espanya).

4

La despesa mensual mitjana per estudiant és de 126,40 euros a Portugal i de 97 euros a Espanya, amb una diferència de gairebé 30 euros. A Portugal, la despesa està més distribuïda entre assignatures, mentre que a Espanya les matemàtiques concentren la despesa més elevada. D'altra banda, existeix una economia informal significativa, sobretot a Portugal, on només el 58% dels serveis es facturen, cosa que representa un mercat informal de 127 milions d'euros anuals.

5

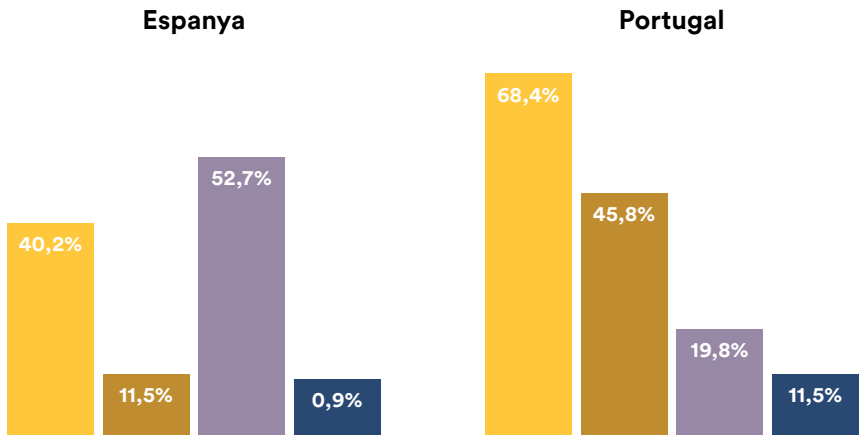
Les famílies amb més capacitat econòmica gasten un 18% més a Espanya i un 28% més a Portugal en classes privades que les que tenen uns ingressos limitats. Així i tot, moltes famílies amb dificultats econòmiques opten per invertir en classes privades, cosa que pot implicar sacrificis en altres àrees del consum familiar. Això evidencia que les classes privades poden ampliar les desigualtats educatives, ja que l'accés a aquest recurs depèn en gran mesura del nivell d'ingressos.

Les matemàtiques són una de les matèries amb més demanda a tots dos països

Distribució d'assignatures en totes les etapes educatives

- Matemàtiques
- Llengua oficial
- Anglès
- Física/química

Els incentius financers impulsen la natalitat a llarg termini?

Els governs estan cada vegada més preocupats per les conseqüències econòmiques de les baixes taxes de natalitat. A Espanya, país amb una de les taxes de natalitat més baixes del món, la situació és particularment greu. El 2007, el Govern espanyol va introduir l'anomenat «xec nadó», una ajuda de 2.500 euros per a les persones que tinguessin un fill. Les dades indiquen que els naixements van augmentar un 6% durant els nou mesos següents. Aquest estudi va un pas més enllà. A partir d'un model que simula la fertilitat i la participació de la dona en el mercat laboral al llarg de la vida, arriba a la conclusió que el nombre total de fills per dona hauria augmentat només un 3% com a resposta a l'incentiu. Com que les dinàmiques demogràfiques depenen d'aquesta xifra –coneguda com a «taxa de natalitat total»–, aquest és l'indicador que els responsables polítics han de tenir en compte a l'hora d'avaluar l'eficàcia de les ajudes econòmiques per augmentar les taxes de natalitat.

Lidia Cruces i F. Javier Rodríguez Román, Goethe Universität Frankfurt

l'ObservatoriSocial

Projecte finançat pel programa Horizon Europe de recerca i innovació de la Unió Europea

1

Fa més de dues dècades que les taxes de natalitat del món desenvolupat se situen per sota de la taxa de substitució (2,1 fills per dona). La d'Espanya, per sota d'1,3 fills per dona, és una de les més baixes del món.

2

Els governs estan preocupats pels efectes que pot tenir la disminució de la població en l'economia, i alguns han introduït polítiques per animar la gent a tenir fills, com ara incentius econòmics en forma de transferències monetàries. El 2007, es va implementar a Espanya el «xec nadó», que consistia en una ajuda de 2.500 euros que es donava a les famílies després del naixement d'un fill.

3

Les proves suggereixen que aquest tipus d'incentius augmenten la natalitat a curt termini. A Espanya, nou mesos després de la introducció del «xec nadó» la natalitat es va incrementar un 6%. No obstant això, els responsables polítics haurien de tenir en compte l'efecte en la taxa de natalitat total, que és el principal motor de la demografia.

4

Les dones dels països desenvolupats, entre els quals hi ha Espanya, manifesten que voldrien tenir més fills dels que acaben tenint.

5

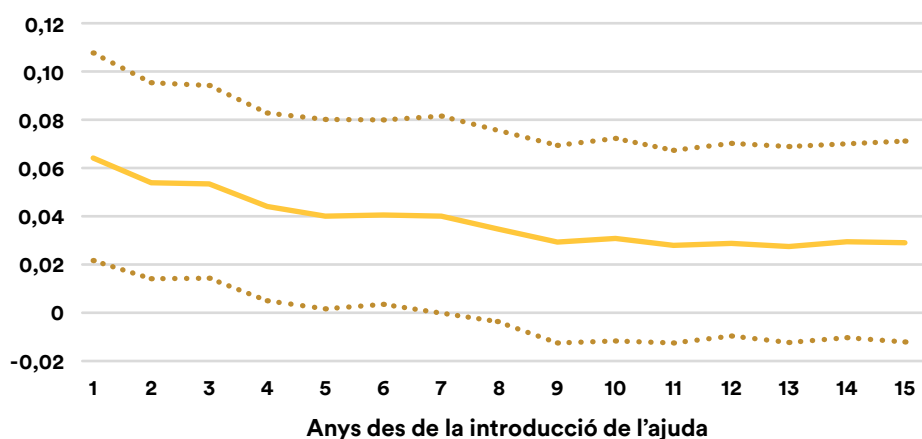
Una de les principals raons per les quals les dones tenen menys fills és que conciliar una carrera professional amb les responsabilitats familiars continua sent tot un repte. A Espanya, deu anys després del naixement del primer fill, les dones tenen un 37,5% més de possibilitats de treballar a temps parcial, amb uns ingressos, de mitjana, un 33,4% inferiors.

6

Aquest estudi avalua els efectes del «xec nadó» en el nombre total de fills per dona a través d'un model que simula la participació de les dones en el mercat laboral i les seves decisions relatives a la fertilitat, tenint en compte el seu desig de tenir fills i els costos que això comporta. El model indica que el «xec nadó» va fer augmentar la taxa de natalitat total només un 3%, percentatge que suposa la meitat de l'increment observat a curt termini.

L'efecte del «xec nadó» disminueix amb el temps en les simulacions del model

Canvi en la taxa de natalitat respecte a l'any d'implementació en les dades simulades

Font: simulacions del model elaborades pels autors.

..... Intervals de confiança del 95%

Llars en transformació a Espanya i Portugal

Segons les dades de l'Enquesta de població activa (EPA), la mida mitjana de les llars a Espanya i Portugal va disminuir de manera sostinguda entre els anys 1991 i 2022, amb la qual cosa es retallen les diferències amb altres països de la Unió Europea. Per tipologia de les llars, aquest canvi respon a tres tendències: a) un augment del nombre de persones que viuen soles; b) una disminució de les llars extenses, i c) una reducció de la mida de les llars nuclears a causa de la caiguda de la fecunditat i la dissolució d'unions per separació i divorci.

Albert Esteve, Juan Galeano i Jesús García, CED

l'ObservatoriSocial

Recerca de l'Observatori Social de la Fundació "la Caixa" en col·laboració amb el Centre d'Estudis Demogràfics

1

Entre el 1991 i el 2022, la mida mitjana de les llars a Espanya es va reduir de 3,3 a 2,4 persones, i a Portugal, de 3,1 a 2,5. Independentment del creixement de la població, aquesta reducció explica el 68% i el 85% de l'augment del nombre de llars a Espanya i a Portugal, respectivament.

2

El nombre de llars unipersonals va augmentar, respecte al 1991, un 81% a Espanya i un 53% a Portugal. El nombre de llars de cinc persones o més es va reduir un 73% i un 70%, respectivament.

3

Des d'una perspectiva individual, les persones comparteixen, de mitjana, menys anys amb tots dos progenitors, resideixen menys anys amb els fills i, en edats avançades, passen més temps soles.

4

Entre el 1991 i el 2021, la mitjana d'anys durant els quals les persones viuen soles va augmentar de 3,8 a 7,5 a Espanya i de 4,2 a 5,8 a Portugal.

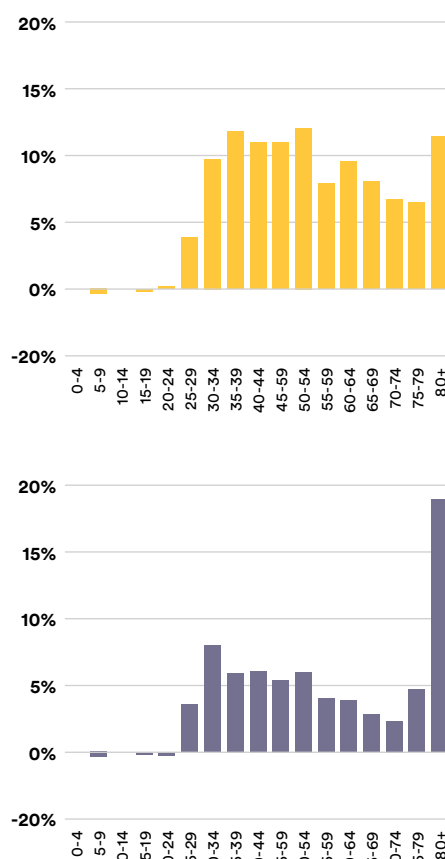
De la llar nuclear a la unipersonal

Augment relatiu de la població que viu sola, per sexe, edat i país de residència, entre el 1991 i el 2022

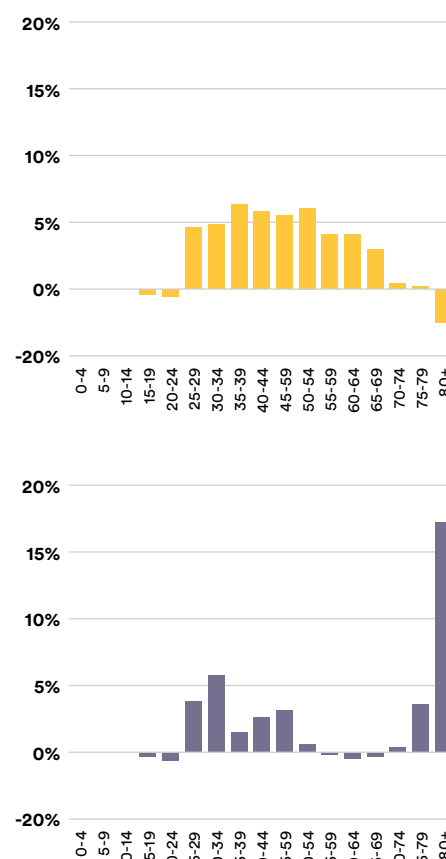
● Homes ● Dones

Espanya

Portugal

Actituds i emocions dels espanyols en relació amb l'emergència climàtica

En un context internacional marcat per la inestabilitat política global i el retrocés en els compromisos amb el medi ambient, esdevé crucial avaluar la sensibilitat ciutadana pel que fa a la crisi climàtica. Aquest estudi analitza una mostra representativa de 1.912 persones en termes d'edat, gènere i lloc de residència amb l'objectiu d'explorar les actituds i les emocions dels espanyols en relació amb l'emergència climàtica, així com els factors sociodemogràfics i psicològics que s'associen a una conducta sostenible.

Els resultats revelen nivells alts de percepció, preocupació, ira, tristesa i agentivitat climàtica –sentir-se agent de canvi–, així com nivells baixos d'ecoansietat. Pel que fa a la conducta proambiental (reciclar, estalviar aigua, fer servir el transport públic, etc.), només el 26% dels enquestats declaren tenir amb freqüència aquest tipus de conductes respectuoses amb el medi ambient. Des d'una perspectiva sociodemogràfica, les dones, les persones de més de 50 anys, les que tenen un nivell educatiu més alt i les que tenen una ideologia progressista informen d'una conducta proambiental més freqüent. Així mateix, s'observa que la satisfacció amb la vida i l'agentivitat climàtica s'associen a un grau més elevat de comportaments proambientals, mentre que el cansament derivat de les al·lusions freqüents al canvi climàtic es relaciona amb un grau més baix de comportament sostenible.

Cintia Díaz-Silveira, URJC; María Luisa Vecina, Universitat Complutense;
María Alonso-Ferres, Universitat de Granada, i Francisco Burgos, URJC

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Flash sobre l'impacte social del canvi climàtic

1

Els espanyols mostren nivells alts de percepció de la gravetat de l'emergència climàtica (4,06 sobre 5). No obstant això, tant l'ecopreocupació com la conducta sostenible se situen en nivells mitjans (3,5 sobre 5 en tots dos casos). De fet, la percepció de l'emergència climàtica únicament explica un 15% de la conducta proambiental.

2

Un 44% dels enquestats senten nivells alts d'ira per la situació climàtica. En un extrem, s'observa que un 28% afirma tenir ecoansietat a causa dels pocs avenços que s'han aconseguit. A l'altre extrem, més lligat al negacionisme, un 33% informa de nivells alts de cansament climàtic, és a dir, considera que la informació constant dona lloc a una histèria climàtica sense fonament.

3

Pel que fa a diferències segons el gènere, es constaten nivells lleugerament més alts de tristesa, culpa i conducta proambiental en les dones que en els homes.

4

A mesura que va augmentant l'edat, també augmenta la intensitat emocional pel que fa a la ira, la tristesa i la sensació d'agència, i la conducta sostenible és més accentuada.

5

L'agentivitat climàtica –sentir-se agent de canvi– i l'ecopreocupació són les variables que expliquen millor la conducta proambiental: en un 33% i un 32%, respectivament, molt per sobre de la ira o la percepció climàtica.

6

Hi ha una relació positiva entre conducta sostenible i satisfacció amb la vida. No obstant això, un 22% de la població afirma que les seves condicions de vida són tan difícils que no es pot preocupar pels assumptes relacionats amb el medi ambient.

Actituds dels espanyols en relació amb l'emergència climàtica

Mitjanes de cada variable psicològica

Percepció	4,06
Ira	3,97
Tristesa	3,76
Agentivitat	3,72
Conducta sostenible	3,53
Ecopreocupació	3,49
Esperança	2,95
Cansament	2,88
Culpa	2,79
Ecoansietat	2,29

Font: elaboració pròpia a partir dels resultats de l'informe *Psicología de la emergencia climática en España*.

Bretxes de gènere en la valoració de les condicions laborals

Aquest estudi analitza com valoren homes i dones diferents aspectes d'un lloc de treball, com ara la flexibilitat, el temps de desplaçament i l'ambient laboral. A partir d'una enquesta feta a 8.000 persones a Espanya, es conclou que tant homes com dones estan disposats a acceptar salaris més baixos a canvi de desplaçaments més curts, horaris més flexibles i un bon ambient laboral. No obstant això, quan es tracta d'evitar l'assetjament sexual a la feina, s'observa una diferència significativa entre homes i dones. Les dones estarien disposades a renunciar a aproximadament la meitat del seu salari si això els garantís un entorn de treball segur. Aquests resultats posen en relleu l'impacte negatiu que té un entorn laboral insegur en les dones i com l'assetjament contribueix a perpetuar les desigualtats de gènere en el mercat laboral.

Lídia Farré, CSIC; Marta Curull, Universitat de Barcelona; Laia Maynou, Universitat de Barcelona, i Libertad González, Universitat Pompeu Fabra i BSE

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2022

1

Tant homes com dones estarien disposats a renunciar a una part substancial del seu salari a canvi d'evitar feines amb horaris rígids, desplaçaments llargs (de més d'una hora) o sense l'opció de teletreballar. També valoren un entorn laboral agradable i acceptarien un salari fins a un 20% inferior a canvi d'un bon ambient de treball i fins a un 33% inferior si això suposés estalviar-se els conflictes amb els seus superiors.

2

S'observen diferències de gènere importants a l'hora de valorar la seguretat del lloc de treball. Les dones estarien disposades a renunciar fins a un 50% del salari si així poguessin evitar feines en què puguin ser víctimes d'assetjament sexual, percentatge que es redueix al 36% en el cas dels homes.

3

Tant homes com dones mostren més aversió als llocs de treball en què les víctimes potencials de l'assetjament són dones.

4

Les dones que han estat víctimes d'assetjament sexual tendeixen a valorar aquest problema de manera molt més negativa que les que no n'han estat víctimes. Les dones que han estat víctimes d'una situació d'assetjament durant l'últim any exigeixen fins a un 87% més de remuneració per acceptar llocs de treball amb risc d'assetjament sexual cap a les treballadores.

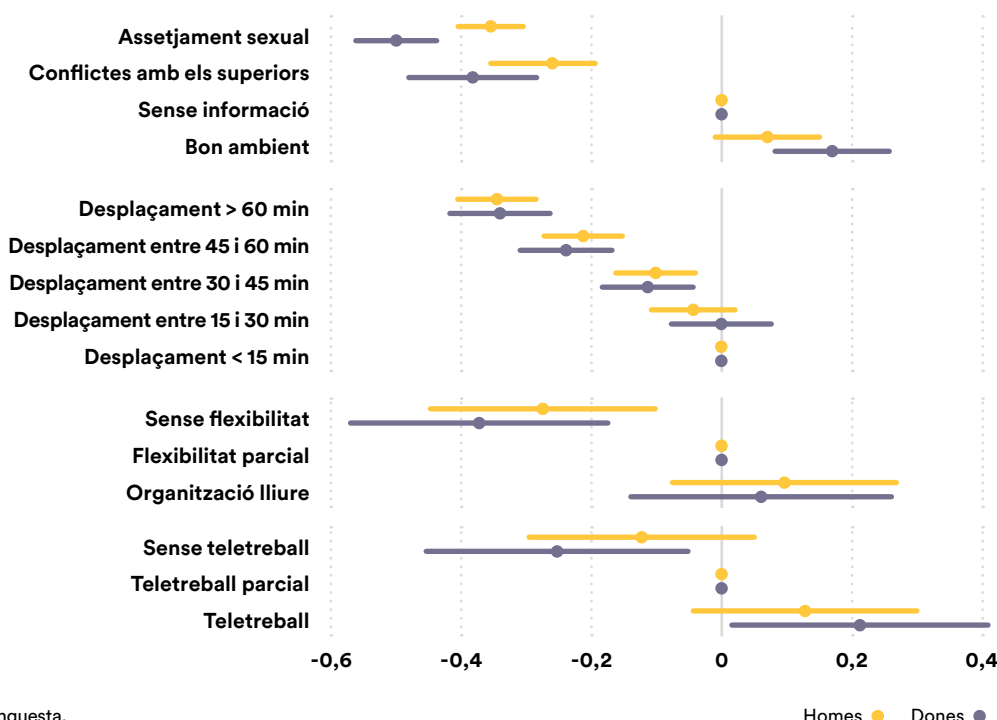
5

És poc probable que les polítiques laborals agreugin les bretxes salarials entre homes i dones. En canvi, les que reforcen l'aplicació de les regulacions antiassetjament, milloren el control i promouen la cultura del respecte podrien tenir un paper clau en el foment de la igualtat de gènere i la millora de l'eficàcia del mercat laboral.

Estimacions de la disposició a pagar segons l'experiment d'elecció de feina: diferències entre gèneres

Nota: l'experiment es basa en 16.626 parelles d'ofertes laborals, amb 3 opcions de feina per enquestat. En queden excloses les ofertes dominants. S'ajusten els intervals de confiança del 95% a l'efecte d'agrupar els enquestats. Les estimacions de la disposició a pagar s'expressen com a percentatge del salari de l'enquestat. Els resultats es ponderen utilitzant criteris poblacionals.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'enquesta.

Homes ● Dones ●

Desigualtats entre els adolescents en l'accés i l'exposició als espais verds urbans

En els últims anys, ha augmentat el temps que els adolescents passen a casa, ja sigui fent deures, mirant la televisió o utilitzant dispositius electrònics. Com a resultat d'això, s'ha reduït el temps que dediquen a gaudir dels espais verds urbans, com parcs i jardins, malgrat els beneficis que els aporta el contacte amb la natura. Aquest estudi analitza les desigualtats en l'accés i l'exposició a aquests espais en una mostra de 1.610 adolescents d'entre 10 i 16 anys residents a les àrees metropolitanes principals d'Espanya.

Marco Garrido-Cumbrera, Alicia González-Marín i José Correa-Fernández, Health & Territory Research (HTR), Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, Universitat de Sevilla

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Flash per donar suport a recerques sobre infància i vulnerabilitat

1

Si bé la majoria dels adolescents (71,6%) vivien a menys de sis minuts d'un espai verd, només una petita part (11,6%) el visitaven cada dia, i el 18,6%, entre tres i cinc dies a la setmana.

2

El 9,6% dels adolescents amb un nivell socioeconòmic baix no visitaven mai els espais verds, en comparació amb el 2,8% d'aquells amb un nivell alt que tampoc els visitaven.

3

Entre els que vivien en barris amb problemes (com delinqüència, inseguretat o il·luminació insuficient), el 27,8% visitaven els parcs més de tres dies a la setmana, en comparació amb el 32,6% dels que residien en barris sense cap d'aquests problemes.

4

Més de la meitat dels adolescents preferien quedar-se a casa utilitzant dispositius electrònics en lloc d'anar als parcs, i el 25% passaven més de 20 hores a la setmana davant de pantalles.

5

El 30,9% dels adolescents amb alta autoestima visitaven els espais verds més de tres dies a la setmana, davant del 22,9% dels adolescents amb baixa autoestima. A més, el 51,4% d'aquells amb baixa autoestima no anaven mai a aquests espais.

6

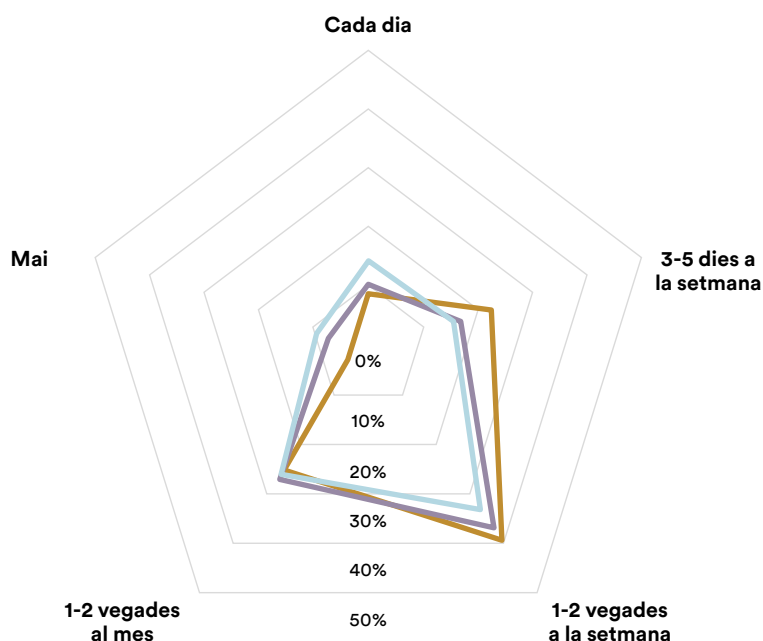
Quan anaven a aquests espais verds, les activitats més comunes eren passar temps amb amics (58,2%), passejar o córrer (52,3%) i practicar jocs de pilota (44,8%).

El nivell socioeconòmic té relació amb la freqüència de visita als espais verds urbans

Categories de freqüència de visites als espais verds per part dels adolescents, representades en un eix radial

Adolescent amb un nivell socioeconòmic:

● Baix ● Mitjà ● Alt

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes a l'enquesta GreenTEENS.

L'estigmatització i la discriminació com a factors de vulnerabilitat en l'adolescència

L'estigmatització i la discriminació afecten sovint els adolescents i poden ser factors clau en la vulnerabilitat d'aquest col·lectiu. La finalitat d'aquest estudi és analitzar aquestes dues variables a partir d'una enquesta en línia realitzada a 1.000 adolescents espanyols d'entre 12 i 16 anys. Entre el 14 i el 30% dels adolescents enquestats afirmen que són objecte de discriminació amb freqüència. Més del 65% dels adolescents asseguren haver vist com altres joves eren discriminats. Algunes de les causes més freqüents, tant de la discriminació experimentada com de la presenciada, són pertànyer a una minoria ètnica, l'aspecte físic o diverses condicions de salut física i mental. Els resultats també assenyalen l'existència d'una estigmatització subtil dels adolescents amb discapacitats, trastorns mentals o malalties físiques. Els resultats d'aquesta recerca permeten identificar grups d'adolescents especialment vulnerables i destaquen la rellevància de totes dues variables en un període crític del seu desenvolupament vital.

Clara González Sanguino, Jairo Rodríguez Medina, Alba Ayuso Lanchares, Elena Betegón Blanca i María Jesús Irurtia Muñiz, Universitat de Valladolid

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Flash per donar suport a projectes sobre vulnerabilitat en la infantesa

1

Fins al 30% dels adolescents experimenten discriminació sovint. Entre el 15 i el 18% diuen que són tractats amb poca educació o respecte, i com si no fossin intel·ligents. El 14% són objecte de sobrenoms o insults. Més del 6% afirmen que reben amenaces o agressions amb freqüència.

2

Els adolescents que presenten una malaltia física, discapacitat o trastorn mental, i també els que tenen amics o familiars que experimenten alguna d'aquestes condicions, són discriminats amb més freqüència. La discriminació és superior quan viuen en grans ciutats.

3

En el context educatiu, més del 60% dels adolescents han presenciada com altres alumnes eren discriminats pels seus companys: se'n burlaven o els insultaven, principalment pel seu origen ètnic, aspecte físic, gènere, algun trastorn mental o una particularitat psicològica.

4

Davant el cas hipotètic d'un jove que presenti una malaltia física, discapacitat i/o un trastorn mental, els adolescents l'estigmatitzen prestant-li una ajuda excessiva i sentint llàstima per ell, o bé segregant-lo: pensen que estaria millor en una aula especial que en la seva aula normativa.

5

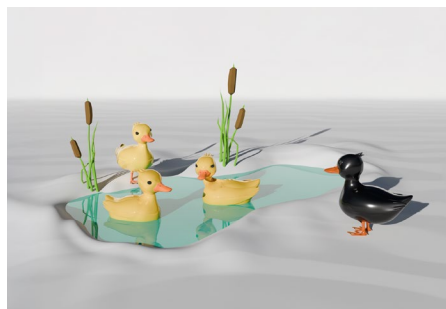
En aquest mateix supòsit, els adolescents preferirien mantenir més distància social en les relacions més properes i íntimes: no els faria res que un jove amb aquestes característiques fos veí seu, però no voldrien que fos la seva parella o amic, ni que tingués cura de la seva mascota.

6

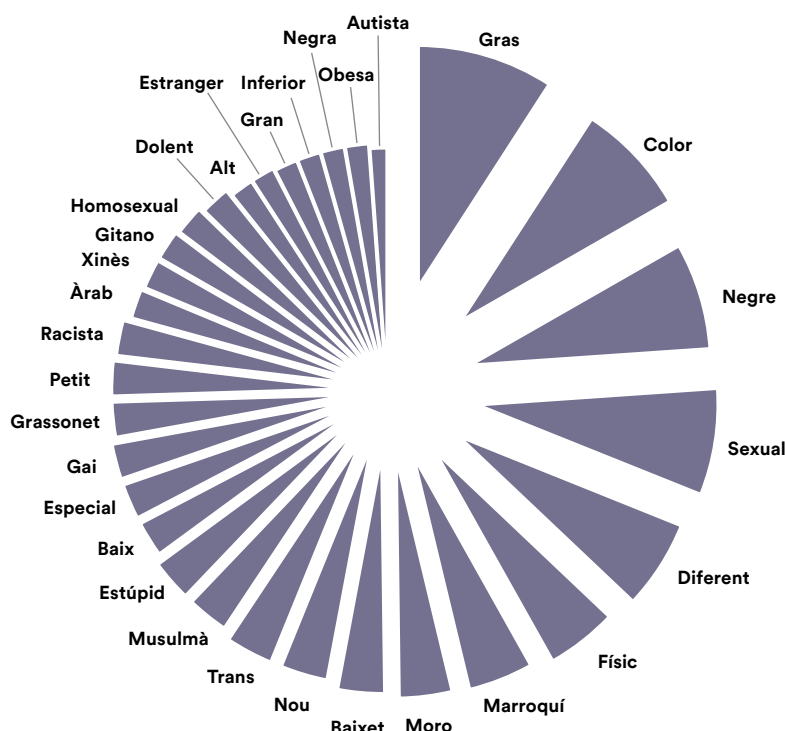
Tant l'estigmatització com la discriminació experimentades –en comparació amb les presenciades– expliquen fins al 20% de la qualitat de vida dels adolescents enquestats i són factors clau de la seva vulnerabilitat. La presència d'alteracions de salut pot ser un doble factor de vulnerabilitat: al trastorn de salut s'hi afegeixen la discriminació i l'estigmatització que pateixen.

Motius més freqüents de discriminació entre els adolescents

Paraules més comunes en les respostes a: «Describeix una situació de discriminació que hagis viscut o vist recentment»

Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta SAVED.

Percepció social del risc d'incendis forestals a Espanya: factors socioeconòmics, exposició al risc i experiències

En un context marcat per esdeveniments climàtics cada vegada més extrems i amb incendis forestals amb més impacte, aquest estudi analitza la cultura del risc a Espanya mitjançant una enquesta a 3.690 persones de totes les comunitats autònomes. L'objectiu és avaluar els factors associats a l'índex de percepció del risc (RPI). Els resultats mostren que la majoria de la població té una percepció baixa del risc: el 77% el puntua per sota del 50%. No obstant això, aquesta percepció augmenta a les zones més afectades pels incendis, entre persones preocupades pel canvi climàtic, persones que viuen prop de boscos o en municipis petits i persones que tenen més coneixement sobre incendis. També s'observa un RPI més elevat en grups vulnerables, com ara persones amb dificultats d'evacuació, problemes respiratoris o mascotes. Un nivell més elevat d'RPI s'associa a més mesures d'autoprotecció –com ara contractar assegurances, disposar d'extintors o participar en activitats preventives–, cosa que contribueix a augmentar la resiliència ciutadana. La televisió i la ràdio són les principals fonts d'informació, i una exposició mediàtica més elevada o les converses sobre el tema fan que l'RPI augmenti. L'anàlisi de regressió identifica com a variables més determinants la percepció general dels riscos naturals i la preocupació pel canvi climàtic, seguides de l'experiència amb incendis, el coneixement sobre el tema i la confiança en la classe política. Aquestes dades ofereixen claus per dissenyar polítiques públiques més precises i efectives.

Elena Górriz, Centre de Tecnologia Forestal de Catalunya

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Flash sobre l'impacte social del canvi climàtic

1

La majoria de la població espanyola té una percepció baixa (< 50%) del risc d'incendis forestals al seu municipi. Com més incendis hi ha hagut en una comunitat autònoma durant l'última dècada, més alt és l'índex de percepció del risc entre els ciutadans. En aquest sentit, Galícia és la regió que encapçala aquesta tendència.

2

Els homes de menys de 44 anys que viuen en entorns urbans conformen el grup social amb una percepció més baixa del risc. En canvi, les persones més preocupades pel canvi climàtic, que viuen prop del bosc, que visiten masses forestals per a activitats d'oci o que viuen en municipis de menys de 10.000 habitants presenten una percepció del risc significativament més elevada.

3

Les persones que presenten malalties respiratòries, dificultats per moure's o que tenen mascotes refereixen una percepció del risc d'incendis més elevada. Aquests grups són particularment sensibles en la gestió de les emergències.

4

Una percepció més elevada del risc està vinculada a l'adopció de més mesures d'autoprotecció, com ara la participació en xerrades informatives o accions de neteja, la integració en grups d'alerta o la contractació d'assegurances. Aquestes pràctiques augmenten la resiliència ciutadana, ja que permeten desenvolupar estratègies més efectives de preparació, resposta i recuperació davant de possibles incendis.

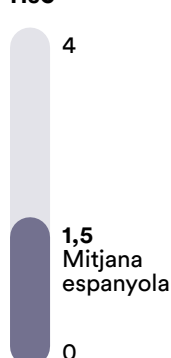
5

Els nivells de percepció d'altres riscos naturals, així com de preocupació pel canvi climàtic, són els factors que més influeixen en la percepció del risc d'incendis forestals. En una mesura inferior, també hi contribueixen l'experiència prèvia amb incendis forestals, el coneixement sobre el tema i la confiança en la classe política.

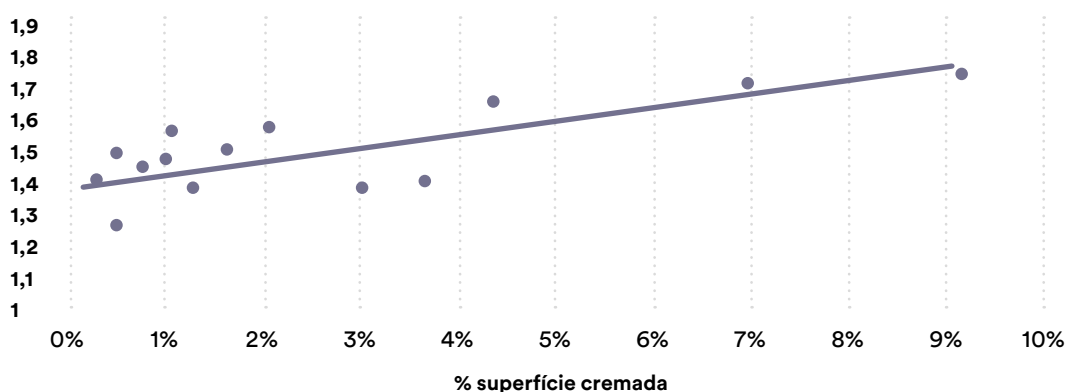

La percepció ciutadana del risc d'incendis forestals és mitjana-baixa

Índex de percepció del risc

Relació entre l'RPI i la superfície cremada per regió a Espanya

Percepcions i actituds de la població cap al decreixement com a estratègia per mitigar el canvi climàtic

El model socioeconòmic actual, basat en el creixement il·limitat, genera impactes ambientals com el canvi climàtic i agreuja les desigualtats socials. El decreixement es planteja com a alternativa per reduir de manera planificada i equitativa l'ús de recursos i energia amb l'objectiu de protegir el medi ambient, promoure la justícia social i millorar el benestar col·lectiu. Aquest estudi analitza la percepció del decreixement en la població espanyola mitjançant una enquesta feta a 3.000 persones adultes.

Els resultats mostren una elevada consciència sobre els efectes del canvi climàtic pel que fa a fenòmens extrems com sequeres, onades de calor i pluges torrencials, i un nivell mitjà d'ecoansietat, sobretot entre persones de 25 a 45 anys. Malgrat que el 65% dels enquestats reconeixen la necessitat de canviar el model de desenvolupament, el 77% no estan familiaritzats amb el concepte de decreixement, i el 43% el perceben de manera negativa.

El 47% adopten pràctiques individuals coherents amb el decreixement, tot i que no les associen al terme. No obstant això, la implicació en accions col·lectives és baixa. Es conclou que cal fomentar la comprensió social del decreixement mitjançant campanyes informatives i polítiques públiques que promoguin pràctiques sostenibles.

María D. López-Rodríguez, Antonia Lozano Díaz, Rubén Rodríguez
Puertas, Juan M. Bellido Cáceres i Juan S. Fernández Prados, Universitat
d'Almeria, i Rosemberg Franco, Pontificia Universitat Catòlica de Xile

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Flash sobre l'impacte social del canvi climàtic

1

El 70% dels enquestats identifiquen efectes del canvi climàtic a Espanya. Els impactes percebuts es relacionen fonamentalment amb un augment de fenòmens com sequeres, onades de calor i pluges torrencials.

2

El 50% dels enquestats presenten nivells mitjans d'ecoansietat –més elevats en persones de 25-45 anys–, i les dones i les persones amb un nivell educatiu més alt presenten puntuacions mitjanes superiors.

3

El 62% dels enquestats atribueixen el canvi climàtic a causes humanes, i el 58% creuen que el creixement il·limitat l'agreuja, en comparació amb altres models alternatius com el decreixement.

4

El 77% dels enquestats no estan familiaritzats amb el concepte de decreixement i el 58% no n'havien sentit parlar mai. Aquesta manca de comprensió genera reaccions emocionals ambivals: un 43% dels enquestats el perceben de manera negativa.

5

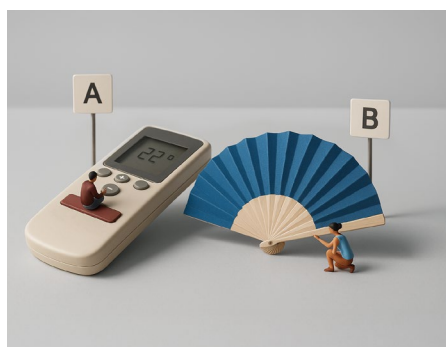
El 47% dels enquestats afirmen adoptar amb certa freqüència pràctiques individuals coherents amb els principis del decreixement orientades a disminuir la petjada de carboni –com ara reduir els viatges en avió o utilitzar energies renovables–, tot i que no les associen explícitament a aquest concepte.

6

Només el 25% dels enquestats promouen un estil de vida relacionat amb el decreixement a les xarxes i el 18% participen en campanyes.

Freqüència de diferents pràctiques individuals i col·lectives per mitigar el canvi climàtic relacionades amb els principis del decreixement

- Frequentment
- Ocasionalment
- Rarament

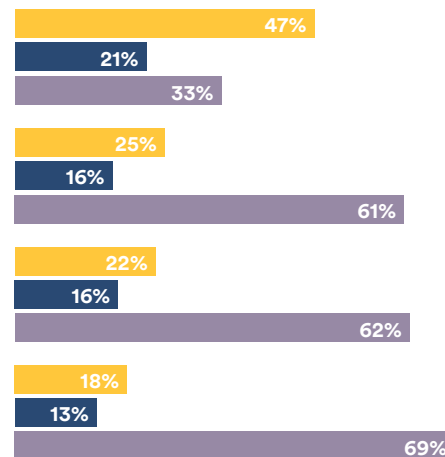

M'esforço per reduir la petjada de carboni, per exemple, minimitzant els viatges en avió i utilitzant energies renovables

Comparteixo o comento publicacions a les xarxes socials relacionades amb el decreixement

Participo en moviments socials o col·lectius que defensen l'adopció de pràctiques de vida senzilles i orientades al decreixement

M'involucro en campanyes de conscienciació sobre l'adopció de pràctiques de vida senzilles i orientades al decreixement

Com la proximitat urbana transforma la vida quotidiana a cinc ciutats espanyoles

El projecte STEPP analitza com el model de ciutat de 15 minuts (o «15MC» en anglès), basat en la proximitat a serveis essencials, influeix en la mobilitat i la vida social a Barcelona, Madrid, València, Granada i Palma de Mallorca. A través d'enquestes i dades d'accessibilitat, s'estudia si viure prop d'escoles, centres de salut, comerços o espais públics redueix l'ús del cotxe, promou desplaçaments actius i enforteix els vincles veïnals.

Els resultats mostren que, si bé la proximitat no garanteix per si sola un canvi d'hàbits, sí que crea les condicions necessàries perquè es produeixi. Quan el disseny urbà, la infraestructura i el context social s'alineen, els barris 15MC poden fomentar estils de vida més sostenibles i cohesionats. En particular, s'observa una reducció de la dependència de l'automòbil, un augment dels desplaçaments a peu o en bicicleta i un increment de la interacció entre veïns. L'estudi també revela de quina manera la configuració urbana interactua amb els factors socials i determina qui pot beneficiar-se més de les oportunitats que ofereix la proximitat.

Oriol Marquet, Serena Mombelli, Monika Maciejewska, Marta-Beatriz Fernández-Núñez, Laia Mojica, Jerònia Cubells i Carme Miralles-Guasch,
Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2022

1

Malgrat que el 95% de la població de Barcelona viu en condicions pròpies d'una ciutat de 15 minuts, només el 26% adopta un estil de vida 15MC, i amb prou feines el 38% s'ajusta a un model de 30 minuts.

2

La majoria de ciutadans no segueixen un estil de vida estrictament 15MC. El que fan és combinar desplaçaments actius –a peu o en bicicleta– dins del barri amb altres de més llargs en automòbil o en transport públic. Això, més que un fracàs, s'ha d'interpretar com el reflex d'un plantejament flexible: els patrons de mobilitat mixta poden ser igualment compatibles amb un urbanisme accessible.

3

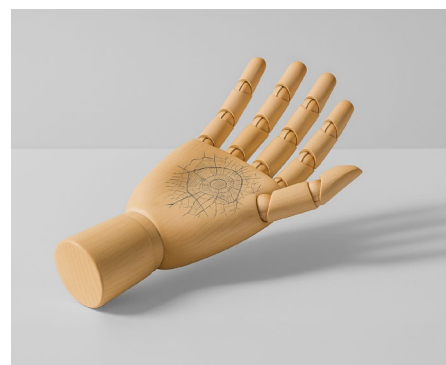
Pel que fa a l'automòbil, si bé el percentatge de conductors és més elevat a les zones menys accessibles (33%) que a les més accessibles (21%), el temps mitjà al volant es manté estable en tots dos casos: entorn de 60-67 minuts diaris.

4

La bretxa de gènere en l'ús de l'automòbil persisteix a totes les zones urbanes estudiades. No obstant això, en els entorns més accessibles, les diferències entre homes i dones en els patrons de conducció es redueixen. Això indica que els entorns 15MC poden contribuir a reduir les desigualtats, encara que no les eliminin del tot.

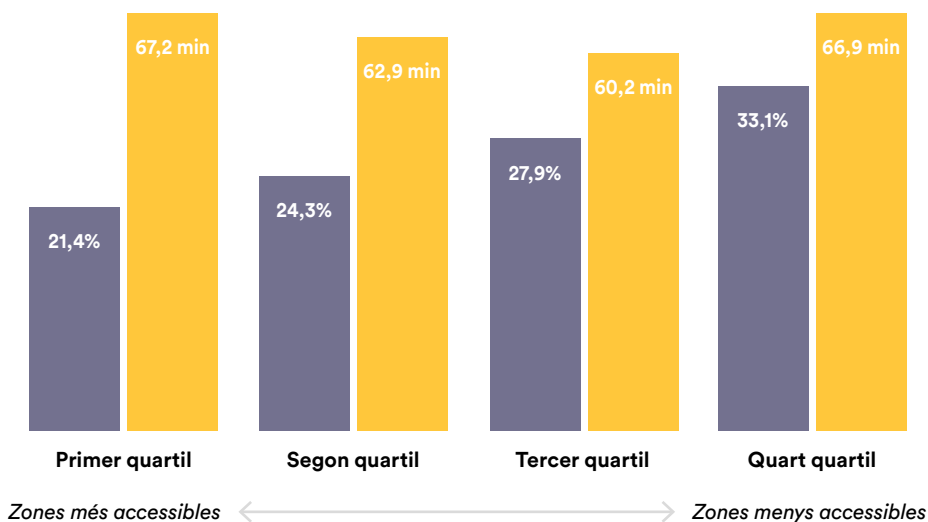
5

Els ciutadans que resideixen en zones 15MC declaren nivells superiors de cohesió social al veïnat, sobretot pel que fa a la satisfacció de necessitats quotidianes i el sentiment de pertinença a grups locals.

Ús més elevat de l'automòbil en zones amb menys accessibilitat

● Percentatge de conductors
● Minuts al dia al volant

Ús de models estadístics per combatre la violència de gènere

Aproximadament el 30% de les dones d'arreu del món ha patit violència física i/o sexual en algun moment de la seva vida. L'atenció primària podria ser un àmbit ideal per detectar aquestes situacions, però sovint les víctimes opten per no buscar assistència sanitària quan pateixen un episodi de violència. El principal objectiu d'aquest projecte va ser estimar la magnitud real dels casos de violència de gènere que es podien detectar des del sistema d'atenció primària a l'àrea metropolitana de Barcelona partint de la base dels 3.110 casos registrats durant el període 2010-2021. Un altre dels objectius de l'estudi va ser detectar possibles desigualtats en l'accés de les víctimes de la violència de gènere al sistema d'atenció primària.

David Moriña, Amanda Fernández-Fontelo i Pere Puig, Universitat Autònoma de Barcelona; Isabel Millán i Víctor Alonso-Lara, Universitat de Barcelona, i Pere Toran, Meritxell Gómez-Maldonado i Gemma Falguera, Institut Universitari d'Investigació en Atenció Primària

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2022

1

Aquest projecte aborda la qüestió dels casos de violència de gènere no detectats a partir d'un enfocament avançat de modelització de dades. Estima que, de mitjana, el sistema d'atenció primària va identificar només l'11% dels casos durant el període 2010-2021. La taxa de detecció va ser encara més baixa abans de les campanyes de conscienciació dutes a terme el 2019.

2

Les campanyes de formació són útils per reduir el problema de la infradetecció. Resulten especialment eficaces a curt i mitjà termini, cosa que suggereix la necessitat de recordatoris periòdics.

3

Després de la campanya de conscienciació del 2019, és possible que el sistema d'atenció primària de Catalunya estigui detectant només al voltant del 42% dels casos de violència de gènere, d'acord amb el nombre de casos estimats pel model.

4

L'ús del sistema d'atenció primària varia entre la població de víctimes de violència de gènere, per la qual cosa el problema de la infradetecció podria ser fins i tot més greu en grups especialment vulnerables: per exemple, entre les víctimes més joves.

Després de la implementació dels programes de formació, la detecció de casos de violència de gènere va augmentar considerablement

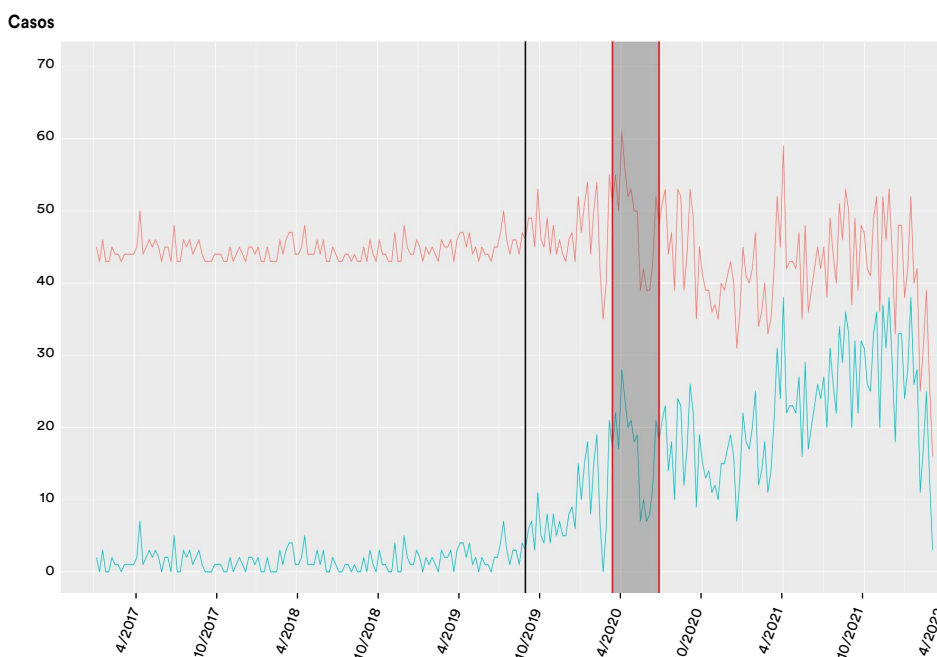

En verd: evolució del nombre setmanal de casos de violència de gènere detectats en quatre de les subàrees de la Regió Sanitària Barcelona Metropolitana Nord.

En vermell: projecció del nombre més probable de casos.

Línia vertical negra: moment en què l'efecte de la formació es va començar a notar en la detecció de casos de violència de gènere.

Zona entre línies verticals vermelles: període de confinament per la pandèmia de la covid-19.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del sistema d'atenció primària.

L'impacte de les noves tecnologies en la desigualtat salarial a Espanya

Aquest estudi analitza l'impacte que les noves tecnologies –com l'automatització i la intel·ligència artificial– van tenir en la distribució salarial a Espanya entre el 2000 i el 2019. Les dades revelen que el canvi tecnològic va contribuir a l'augment de la desigualtat salarial durant aquest període. Entre els efectes socioeconòmics observats, destaca l'ampliació de la bretxa salarial segons el nivell educatiu, mentre que la bretxa de gènere mostra una tendència a reduir-se. Si bé és indubtable que el progrés tecnològic genera millores en el benestar general, els resultats d'aquest estudi subratllen la necessitat urgent d'adaptar la força laboral als reptes que planteja la transformació digital.

Juan César Palomino, Universitat Complutense de Madrid, INET Oxford, ICAE i EQUALITAS; Juan Gabriel Rodríguez, Universitat Complutense de Madrid, ICAE, EQUALITAS i CEDESOG; Pedro Salas-Rojo, CUNEF University, International Inequalities Institute (LSE) i EQUALITAS, i Raquel Sebastián, Universitat Complutense de Madrid, ICAE i EQUALITAS

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2022

1

L'estudi utilitza una simulació contrafactual sense automatització i conclou que l'índex de Gini hauria estat un 21,7% més baix. Això indica que els salaris s'haurien distribuït de manera més equitativa, amb una transferència significativa des del 10% més alt cap als nivells mitjà i baix.

3

Sense els progressos tecnològics, la bretxa salarial de gènere hauria estat més gran. Això és així perquè a Espanya els llocs de treball més automatitzats han estat ocupats, generalment, per homes. Tanmateix, els treballadors joves –independentment del sexe– han patit més els efectes negatius del canvi tecnològic.

5

Malgrat que elements com l'obertura comercial o l'estructura d'ocupació del lloc de residència també han incidit en la variació salarial, l'impacte d'aquests factors ha estat més reduït que el del canvi tecnològic. Variables com els marges de benefici o la deslocalització no han tingut efectes rellevants.

2

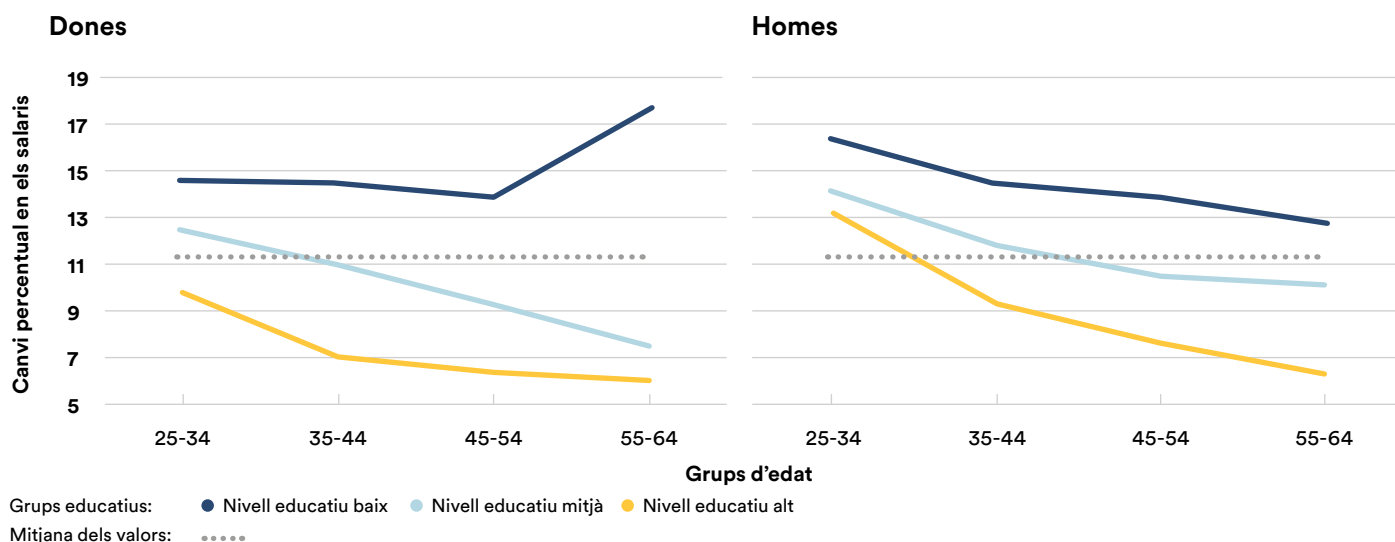
Les noves tecnologies han ampliat la bretxa salarial entre persones amb diferents nivells educatius. Els treballadors més qualificats no han estat tan exposats a l'automatització de les seves tasques.

4

Entre el 2015 i el 2019, l'efecte de la intel·ligència artificial va ser similar al de l'automatització, i va beneficiar principalment els treballadors més qualificats amb augments salarials.

Com hauria canviat la desigualtat salarial sense automatització?

Canvi relatiu en els salaris per gènere, grup d'edat i nivell educatiu en un escenari contrafactual en el període 2000-2019

Com ens estem adaptant al canvi climàtic a Espanya?

El canvi climàtic està generant, entre altres efectes, un augment de les temperatures extremes i una disminució de les precipitacions a les regions mediterrànies. Aquests fenòmens tenen un impacte significatiu en la societat, la capacitat d'adaptació de la qual depèn de com es perceben aquests efectes, els costos associats i els recursos disponibles a escala individual. Mitjançant una enquesta de representativitat estatal amb 9.318 participants, aquest estudi analitza com les llars espanyoles s'adapten al canvi climàtic i en mitiguen els efectes, sobretot pel que fa a onades de calor i sequeres. Es tenen en compte factors com el perfil socioeconòmic, l'escepticisme climàtic i les fonts d'informació utilitzades pels individus. El 80% accepta el canvi climàtic, mentre que el 16% s'hi mostra escèptic. L'escepticisme és més comú entre persones amb un nivell educatiu més baix. Els mitjans tradicionals són la font principal d'informació, tot i que les persones que utilitzen les xarxes socials tendeixen a ser més negacionistes. Una conclusió destacada és que més del 50% dels enquestats sent més calor dins de casa que a fora, cosa que posa de manifest el baix nivell d'adaptació dels habitatges. L'altruisme afavoreix l'adopció de mesures, mentre que l'aversion al risc i l'alineament social reforcen l'escepticisme. Tot i que proporcionar informació influeix positivament en l'adaptació al canvi climàtic i la mitigació d'aquest, té un impacte moderat, i la percepció personal és un factor més determinant sobre el qual actuar.

Angel Perni i Laura Riesgo, Departament d'Economia, Mètodes Quantitatius i Història Econòmica, Universitat Pablo de Olavide, Sevilla

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Flash per donar suport a estudis sobre l'impacte social de l'emergència climàtica

1

L'adaptació és més gran a les regions més exposades al canvi climàtic, on predominen mesures de baix cost, com ara aparells de climatització (49%), en comparació amb inversions en aïllament tèrmic (10%).

2

El 40% de la població ha canviat els hàbits d'higiene i alimentació a causa de la calor, mentre que davant l'escassetat un 34% ha reduït el consum domèstic d'aigua. D'altra banda, un 80% associa la manca d'aigua a l'encariment dels aliments.

3

Aproximadament el 80% de la població espanyola accepta l'existència del canvi climàtic, cosa que confirma que a Espanya l'escepticisme climàtic no és majoritari.

4

L'escepticisme climàtic varia segons els mitjans utilitzats per informar-se sobre qüestions científiques. El 36% dels qui confien en missatgeria mòbil i el 25% dels qui confien en les xarxes socials són escèptics.

5

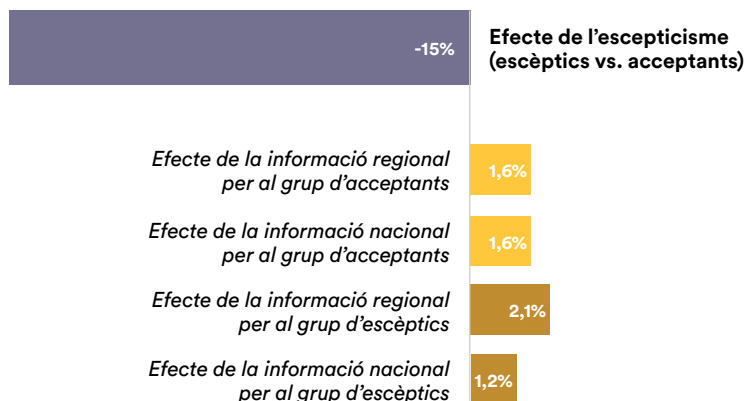
Només un 20% dels escèptics han adaptat els seus hàbits a causa de la calor o l'escassetat d'aigua, en comparació amb més del 50% i el 45%, respectivament, dels qui no dubten del canvi climàtic.

6

L'índex d'adaptació futura augmenta quan s'ofereix informació sobre projeccions de canvi climàtic per a Espanya o les seves regions, però és substancialment inferior en el grup d'escèptics.

La disposició a adaptar-se augmenta amb la informació. Tanmateix, l'actitud davant el canvi climàtic hi té més influència

Resultats de l'experiment entre grups amb accés i sense accés a la informació. La distribució d'acceptants i escèptics és homogènia entre tots dos grups. S'analitzen les diferències en l'índex d'adaptació futura entre acceptants i escèptics.

Salut i mortalitat a Espanya: claus per comprendre la paradoxa de gènere

Diversos estudis han demostrat que, malgrat que les dones viuen més anys que els homes, els indicadors de salut d'aquests últims solen ser millors. Comprendre l'origen d'aquesta bretxa és essencial per dos motius: a) per dissenyar intervencions que permetin que tots dos sexes visquin més temps i amb més bona qualitat de vida, i b) per tancar la bretxa de gènere en salut.

Aquest estudi analitza la diferència entre homes i dones pel que fa a l'esperança de vida lliure d'incapacitat (EVLI). Es tracta de l'anàlisi més rigorosa i detallada feta fins ara, i explica quins processos relacionats amb la incapacitat funcional i la mortalitat generen aquesta bretxa de gènere. L'estudi es basa en dades de l'enquesta SHARE, feta a Espanya el 2017. Aquesta enquesta recull informació sobre les trajectòries d'incapacitat en les persones de més de 50 anys, cosa que permet estudiar tant el deteriorament com la recuperació funcional, així com les variacions en el risc de mortalitat segons l'estat de salut.

Els resultats mostren que la mortalitat inferior entre les dones és el principal factor que explica el seu avantatge en l'EVLI. Malgrat que els homes desenvolupen menys limitacions funcionals, les dones tenen més probabilitats de recuperació. Per tant, reduir la mortalitat en tots dos grups no tan sols augmentaria l'EVLI, sinó que també contribuiria a tancar la bretxa de gènere.

Tim Riffe, Rustam Tursun Zade, Ainhoa Alustiza, Anna Barbuscia
i Amaia Bacigalupe, Universitat del País Basc

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2022

1

El 2017, a Espanya l'esperança de vida als 40 anys era de 46,5 anys addicionals per a les dones i de 41,1 anys per als homes. Això significa que les dones vivien, de mitjana, 5,4 anys més que els homes. A més, en termes d'esperança de vida lliure d'incapacitat, les dones també presentaven un avantatge de 3,4 anys respecte als homes.

2

Tot i que els homes tendeixen a viure menys anys que les dones, el 95% d'aquests anys els viuen sense patir cap incapacitat greu. En canvi, en el cas de les dones aquest percentatge es redueix al 91%. Això significa que, si es mesura la qualitat de vida en funció dels anys viscuts sense discapacitat severa, la bretxa de gènere és favorable als homes.

3

En les persones sense incapacitat funcional, els homes d'entre 60 i 80 anys tenen més del doble de probabilitats de morir que les dones de la mateixa edat. En les persones que sí que tenen alguna incapacitat, el risc de mortalitat dels homes també duplica el de les dones, almenys fins als 85 anys.

4

Dels anys de diferència en l'esperança de vida lliure d'incapacitat entre homes i dones, gairebé 3 anys s'expliquen pel fet que la mortalitat femenina és inferior. Aquest avantatge s'observa tant en les dones que presenten limitacions funcionals com en les avaluades mitjançant altres indicadors de salut. A Espanya destaca la capacitat més gran de recuperació de les dones, que contribueix amb aproximadament 0,6 anys a aquesta bretxa de gènere.

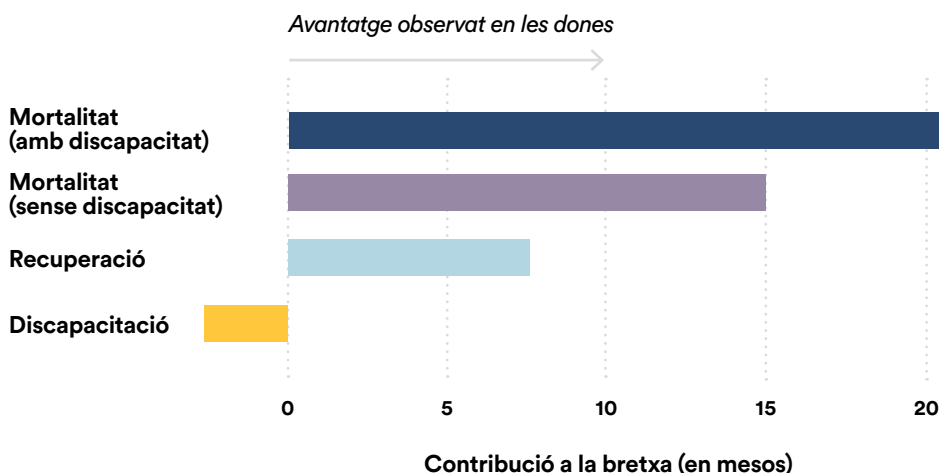
5

Una reducció del 20% de la mortalitat entre les persones sense incapacitat augmentaria l'EVLI 0,5 anys en el cas dels homes i 0,3 anys en el de les dones. D'altra banda, una reducció del 20% en l'aparició d'alguna incapacitat faria que l'EVLI s'incrementés 1,4 anys tant en el cas dels homes com en el de les dones, i la bretxa de gènere no s'alteraria.

Contribució de diversos factors a la bretxa de gènere en anys viscuts sense discapacitat greu (valors expressats en mesos)

Les diferents contribucions conformen la bretxa total de 3,4 anys, corresponent a l'any 2017 a Espanya

Conductes suïcides entre els joves estudiants de Catalunya: factors de risc i protecció

En els últims anys, les conductes suïcides entre els joves han augmentat de manera alarmant, fins a convertir-se en una de les principals causes de mort no natural en aquest grup d'edat. Per entendre millor aquest fenomen, s'ha dut a terme aquest estudi centrat en els joves d'entre 16 i 22 anys a Catalunya.

L'objectiu principal ha estat determinar quants joves presenten conductes suïcides i quins factors influeixen en l'aparició i la prevenció d'aquestes conductes. A partir d'aquesta informació, es pretén dissenyar estratègies de prevenció més integrals i eficaces.

L'estudi s'ha basat en una mostra de 3.159 estudiants de batxillerat, formació professional, escoles d'adults i universitats, als quals es va passar un qüestionari en línia que incloïa variables sociodemogràfiques, conductes suïcides (ideació i intent), estat de salut i malestar psicològic.

Regina Vila-Badia, Arnau Carmona, Queralt Sales, Jordi Mestres, Ariadna Corbella, Àlicia Colomer i Judith Usall, Parc Sanitari Sant Joan de Déu

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2023

1

Les dades obtingudes revelen una alta prevalença de les conductes suïcides entre els participants de la mostra: el 30,6% ha pensat a suïcidar-se alguna vegada, i el 10,6% ha intentat fer-ho en alguna ocasió. D'altra banda, el 25,9% s'ha autolesionat sense la intenció explícita de llevar-se la vida.

2

El 40,8% dels participants han experimentat algun tipus de trauma infantil, incloent-hi abús emocional (24,8%), negligència física (19,5%), negligència emocional (18,4%), abús sexual (13,1%) i abús físic (9,8%).

3

Algunes conductes problemàtiques poden intensificar el malestar emocional en els joves. Entre aquestes hi ha consumir pornografia (51,7%), jugar amb freqüència a jocs d'atzar (17,4%) i utilitzar compulsivament les xarxes socials (4,1%).

4

La salut mental dels joves es veu influïda per múltiples factors personals, familiars i socials. Entre els més rellevants hi ha l'assetjament escolar (*bullying*) (31,5%) i el ciberassetjament (11%), la separació dels progenitors (31,1%), la convivència actual o passada amb familiars que abusen de drogues i l'exposició a violència en relacions de parella (20,4%), les dificultats econòmiques significatives en l'entorn familiar (19,2%) i la pèrdua d'un familiar de primer grau (10,1%).

5

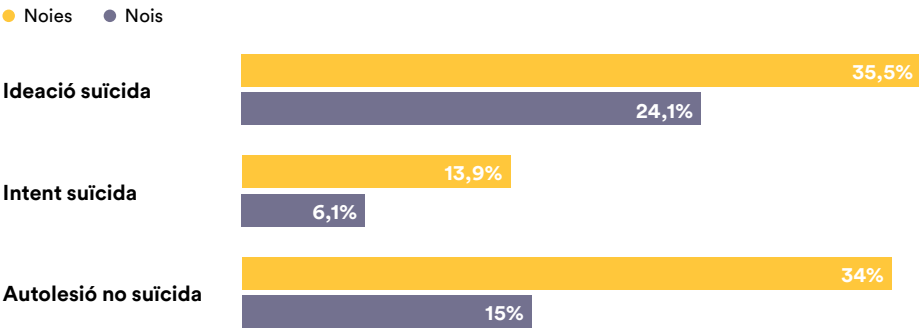
El risc d'ideació i d'intent suïcida en el jovent s'incrementa significativament en certs perfils. Entre els factors més rellevants hi ha l'orientació sexual no heterosexual, el consum de pornografia, antecedents de trauma infantil –sobretot, l'abús emocional– i nivells elevats d'ansietat i depressió. En el cas de la ideació suïcida, també s'identifiquen com a factors de risc la sensació de soledat, la impulsivitat i l'ús problemàtic de les xarxes socials. La identificació d'aquests perfils pot ajudar a detectar situacions de risc i posa de manifest la necessitat d'abordatges integrals i preventius.

6

Pel que fa a les diferències de gènere, les noies presenten més malestar emocional, uns nivells d'ansietat i depressió més alts i també més impulsivitat i sensació de soledat que els nois. A més, s'hi observa una prevalença més elevada de traumes infantils i tenen menys resiliència i satisfacció vital.

Diferències per sexe en les conductes suïcides

Les conductes suïcides són més prevalents entre les noies, que també afirmen que tenen més malestar psicològic

Factors de protecció i benestar davant el suïcidi juvenil

Què ajuda el jovent a afrontar el malestar emocional?

Segons aquest estudi, dut a terme a Catalunya el 2024-2025 amb una mostra de 3.159 joves d'entre 16 i 22 anys, els indicadors relatius a les conductes suïcides d'aquest grup són molt preocupants: un 25,9% dels joves s'han autolesionat, un 30,6% han tingut ideacions suïcides i un 10,6% han intentat suïcidar-se. Aquestes xifres tan alarmants exigeixen dissenyar estratègies de promoció de la salut mental dels joves i polítiques públiques preventives. A aquest efecte, resulta clau identificar tant els factors de risc com els que protegeixen els joves i n'afavoreixen el benestar emocional.

Arnau Carmona, Regina Vila Badia, Queralt Sales, Jordi Mestres, Ariadna Corbella, Alícia Colomer i Judith Usall, Parc Sanitari Sant Joan de Déu

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2023

1

Els resultats mostren que el suport social i la resiliència són els principals factors protectors, mentre que l'addicció a les xarxes socials produeix l'efecte contrari.

2

El suport social –entès com la percepció de comptar amb una xarxa de persones significatives que ofereixen ajuda emocional, pràctica i comunicativa– és significativament inferior en els joves amb ideacions suïcides (un 11% menys), sobretot en els que han intentat suïcidar-se (un 17% menys), en comparació amb el grup de control. En canvi, la diferència observada en el grup amb autolesions no és estadísticament significativa.

3

La resiliència –entesa com la capacitat per afrontar experiències difícils i adaptar-s'hi positivament– és significativament inferior en els joves amb ideacions suïcides (un 8% menys), i aquesta diferència s'accentua en els que han intentat suïcidar-se (un 11% menys), en comparació amb el grup de control. En canvi, la diferència observada en el grup de joves que s'autolesionen no és estadísticament significativa.

4

En comparació amb els joves que no han presentat mai conductes suïcides, s'observa un augment significatiu en l'ús problemàtic de les xarxes socials entre la resta de grups: d'un 6% en els joves que s'autolesionen, d'un 7% en els que presenten ideacions suïcides i d'un 8% en els que han fet un intent de suïcidi.

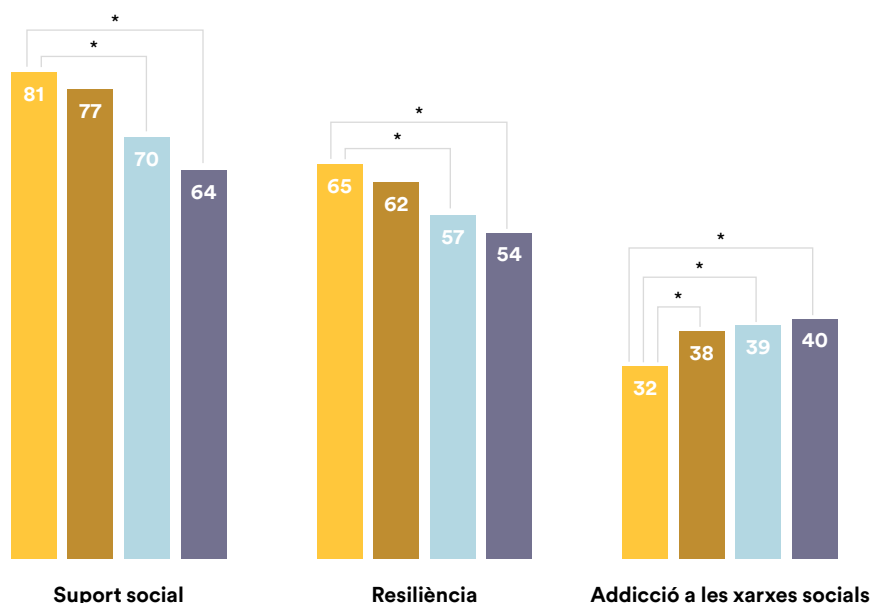
5

Per reduir el risc de conductes suïcides, és clau reforçar el suport social, la resiliència i l'ús saludable de les xarxes socials a l'escola, a casa i a la comunitat.

Nivells de suport social, resiliència i addicció a les xarxes socials segons la presència o absència de conductes suïcides

- Sense conductes suïcides
- Autolesions
- Ideacions suïcides
- Intent de suïcidi

Nota: les puntuacions de cada variable s'han transformat a una escala de 0 a 100 per facilitar les comparacions. Les barres representen les mitjanes ajustades obtingudes mitjançant una anàlisi de covariància (ANCOVA), que ajusta els resultats per tenir en compte les diferències de sexe, edat, procés migratori i diagnòstic de salut mental previ. L'asterisc (*) indica una diferència estadísticament significativa ($p < 0,001$) entre els grups indicats.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del projecte PROSIA-Y (2024-2025).

El trasllat a zones més contaminades provoca un augment de pes en els infants?

Aquest experiment va avaluar si els canvis en l'exposició a la contaminació de l'aire deguts al trasllat a un nou lloc de residència s'associaven a canvis en l'índex de massa corporal (IMC). La mostra incloïa 46.644 infants i adolescents d'entre 2 i 17 anys que van canviar de residència en una ocasió entre el 2011 i el 2018, i estaven registrats als serveis d'atenció primària de Catalunya. Es van estimar els nivells de contaminació atmosfèrica per partícules i diòxid de nitrogen a la zona de residència abans i després del trasllat. Als centres d'atenció primària es van controlar de manera rutinària el pes i l'alçada dels infants, i aquestes dades es van utilitzar per calcular l'IMC abans del canvi de residència i almenys 180 dies després. En funció del contaminant, el 60-67% dels participants es van traslladar a zones amb nivells de contaminació semblants, el 15-49% a zones menys contaminades i el 14-31% a zones amb més contaminació. Traslladar-se a zones amb més contaminació ambiental va associar-se a augments en l'IMC. Aquests augments es van observar amb tots els contaminants, i els efectes van ser més acusats en infants en edat preescolar i escolar. En canvi, traslladar-se a zones menys contaminades no va tenir efectes significatius en l'IMC. Aquest estudi suggereix que els augments en la contaminació atmosfèrica poden provocar un augment de pes infantil, fet que demostra la pertinència dels esforços que s'estan fent per reduir els nivells de contaminació.

Martine Vrijheid i Sarah Warkentin, ISGlobal

l'ObservatoriSocial

Projecte seleccionat en la convocatòria Social Research, 2021

1

L'evidència anterior mostra que l'exposició a la contaminació atmosfèrica relacionada amb el trànsit pot estar vinculada a augments de l'IMC en la infància. En aquest estudi, els augments en l'exposició a partícules i diòxid de nitrogen motivats per un canvi de residència es van associar a augments de l'IMC en infants i adolescents.

2

Es van observar disminucions de l'IMC en infants i adolescents que es van traslladar a zones amb una contaminació de l'aire similar, però no en els que es van traslladar a zones menys contaminades. Les reduccions en els nivells de contaminació de l'aire semblen menys rellevants en aquells que ja havien estat exposats a nivells més alts, en comparació amb els que havien estat exposats a nivells més baixos.

3

Es va observar que l'edat modificava les associacions entre el canvi en la contaminació de l'aire i l'IMC, ja que es van apreciar associacions més fortes en els grups d'edat més joves (edat preescolar i escolar) que en l'adolescència.

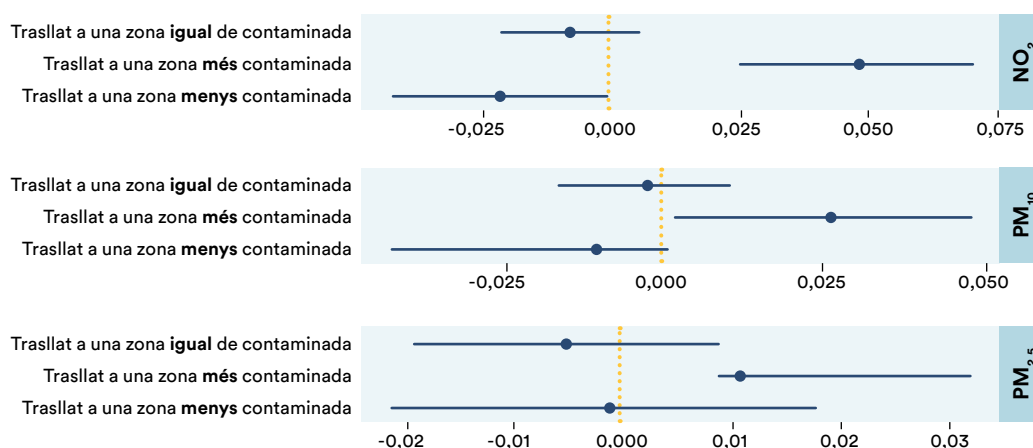
4

Les associacions observades entre l'exposició a la contaminació de l'aire i el pes infantil són limitades, però l'impacte en la salut pública global podria ser notable. Els canvis en les conductes individuals, les estructures comunitàries, els estils de vida, els entorns construïts i l'exposició als contaminants s'associen al pes infantil, i és en aquests àmbits que caldria centrar les estratègies de prevenció comunitària.

L'índex de massa corporal va augmentar en els nens i les nenes en edat preescolar que es van traslladar a zones més contaminades

Associacions entre el canvi en la contaminació de l'aire després d'un trasllat a una altra zona de residència i el canvi en l'IMCz a l'edat mitjana de la franja preescolar (2-5 anys), N = 29.730

Canvis en funció del tipus de contaminant de l'aire

Nota:

IMCz = índex de massa corporal estandarditzat per edat i sexe.

NO₂ = diòxid de nitrogen.

PM₁₀ = partícules en suspensió ≤ 10 micres.

PM_{2,5} = partícules en suspensió ≤ 2,5 micres.

Font: elaboració pròpia a partir dels resultats de l'experiment natural.

Fundació "la Caixa"